

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo sindikatov Slovenije izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Boštjančič. — Tisk Casopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalec« v Ljubljani. — Nastov uredništva in uprave Ljubljana, Čufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefon uredništva in uprave 32-031, uredništvo 32-533, uprava 30-046. Poštni predal 284. — Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani: 601 606-1-221. List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE

ST. 47 / 16. NOVEMBRA 1956 / LETO XV / CENA 10 DIN

NEKAJ MISLI O DELU NAŠIH SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

POGLOBIMO SVOJ VPLIV

Na svoji zadnji seji je Predsedstvo Republiškega sveta razpravljalo o nekaterih gospodarskih vprašanjih. Dvoje je bilo povod, da se je predsedstvo odločilo, da razpravlja o tem: prvič, ker je bil pred nami pregled izpolnjevanja družbenega plana za prvo polletje, in drugič, ker se nahajamo pred zaključkom letošnjega leta. Kaj je ugotovilo predsedstvo? Ugotovilo je, da smo vse preveč prepustili vprašanju proizvodnosti samoteku ali celo tehnokratskemu ukrepanju nekaterih vodstev, ki niso ali nočejo razumeti načel socialističnega gospodarstva, kar nujno povzroča motnje, ki jih naš delovni človek občuti predvsem takrat, ko se pojavi kot potrošnik na tržišču, ko za isto vsoto prislužbenega denarja dobi manj tega, kar v vsakodnevnom življenju rabi. Odveč bi bilo govoriti, kako to nanj vpliva.

O vsem tem smo že mnogo pisali in govorili. Vsi z vsem srcem sprejemamo načela naše gospodarske politike, ki so uzakonjena v družbenem planu. Vsi se zavedamo važnosti smotrne organizacije proizvodnje in dviga delovne storilnosti. In vendar ne pristopimo odločno k temu. Vsi vemo, da obstajajo v naši proizvodnji še ogromne neizkoriščene rezerve, pa vendar jih dovolj odločno ne odkrivamo in ne izkoriščamo. Vemo, da prekomerne investicije vplivajo na dvig cen. In vendar dopuščamo, da se investira včasih celo tja, kjer ni nikakršne nuje, kjer že obstoječa postrojenja stoji včasih do 50 odstotkov neizkoriščena.

Vse to in še marsikaj vemo in sprejemamo kot pravilno, pa vendar v vsakodnevnom življenju tega ne delamo. Rezultate takega dela sami kaj neprijetno občutimo. Vsekakor je vzrok nekaterih slabosti v našem gospodarstvu tudi v predpisih in nekaterih gospodarskih instrumentih, posebno v sedanjem plačnem sistemu. Priznati pa moramo, da so ti instrumenti kljub vsem slabostim odločno vplivali na stabilizacijo tržišča in opozorili z vso resnostjo vodstva podjetij, da morajo nekaj ukreniti, če hočejo v korak z razvojem proizvodjalnih sil. Toda osnovna slabost je v nas samih. Kako smo vplivali na smotrnejši in cenejši proizvodnjo? Bore malo. (O tem čitaj članek: »Smotrnejša organizacija proizvodnje« v naši gospodarski rubriki). Kako in s kakšnimi uspehi smo se zoperstavili pretiranim in nepotrebnim investicijam? Kaj smo storili, da preusmerimo svojo proizvodnjo v korist delavca-potrošnika? Zakaj nismo preprečili, da kolektivi povečujejo z dviganjem cen svoj dobiček ob zaostajanju proizvodnje in proizvodnosti? (Glej članek v današnji številki: Dobiček in standard).

To je nekaj vprašanj, iz katerih je razvidno, kako važno je delo sindikalne organizacije in kako zgrešeno je mnenje, da v pogojih delavskega upravljanja nimajo kaj v proizvodnji iskati. Nasprotno, prav sindikati morajo kot instrument družbenega upravljanja bedeti nad uresničevanjem naših delavskih potreb in vseh vseh, tako v proizvodnji kot v javnem življenju.

Zato je tudi sklenilo Predsedstvo pozvati vse republiške odbore sindikatov, okrajne in občinske

sindikalne svete, da vložijo v teh zadnjih mesecih skrajne napore, da se nadoknadi, kar smo pri letnem planu zamudili. Lahko rečem, da so to sindikalne organizacije storile. Mnogi sindikalni sveti, občinski in okrajni, kot na primer v Ljubljani, Mariboru in Kranju itd. so sklicali posvetovanja, na katerih so skrbno osvetlili gospodarski položaj v svoji občini ali okraju in obvezali vodstva podjetij kot svoje članstvo, da brez ozira na trenutne osebne koristi store, kar je v njihovi moči, da se planske naloge kar najbolje izvrše. Manj pa so doslej bili uspešni republiški odbori, ki so dobili nalogo, da skupno z ustreznimi združenji ukrenejo vse potrebno, da posamezne proizvodne panoge izpolnijo svoje plane.

Letošnje leto je brez dvoma dalo našim sindikatom temeljit nauk, da morajo z vso odgovornostjo vplivati na organe delavskega in družbenega upravljanja, k smotrnejši in cenejši proizvodnji. To je še zlasti važno, ker bomo skoraj sprejeli plan za prihodnje leto. Naša naloga bo, da preprečimo napake letošnjega leta in da dosledno vplivamo na izvrševanje planskih nalog, ki so osnova za stalen in hitrejši dvig življenjske ravni delovnih ljudi.

Da bi pa bili v teh svojih hotenjih in prizadevanjih uspešni, je Republiški svet na svojem plannem zasedanju sprejel vrsto nalog in sklepov, ki naj omogočijo sistematičnejše in bolj metodično delo naših organizacij. To je naša velika naloga. Ta naloga ni omejena le na področje gospodarstva, temveč je povezana z vsem našim dogajanjem, z bojem za nove delovne odnose, za lepše in bogatejše življenje. Kaže, da smo se večkrat zapirali v preozke meje in nismo videli vseh širokih torišč, kjer živi in dela naš delavec. Nismo ga videli v družini in ne na najrazličnejših popriščih družbenega udejstvovanja. Zato smo zanemarjali marsikaj. Marsikje ni bilo čutiti našega vpliva, ki bi pripomogel do tega, da bi tudi v obstoječih razmerah, ki niso ne lahke ni ne rožnate, v marsičem olajšali in olepšali življenje naših delovnih ljudi. Naj omenim le vprašanje družine, šole, stanovanj (čitaj članek: »Kaj smo storili«) zdravstva, prosvetnega, kulturnega življenja itd. O tem in še mnogo drugem kaže razmišljati in potegniti zaključek za bodoče leto. Sedaj je še posebna prilika, ko se vrše občni zbori podružnic in se pripravljajo občinski in sindikalni sveti, da predložijo svojemu članstvu obračun svojega dela in načrte za bodočnost. B. F.

Bliža se čas, ko bomo morali izpolniti določbe mednarodne konvencije o nočnem delu žena. Ali že razmišljamo, kako bomo organizirali proizvodnjo. Da zaradi ukinitve tretje izmene ne bo padla in kje bomo zaposlili žene?

Z OBČNEGA ZBORA PODRUŽNICE »METALNA« V MARIBORU

Če že investiramo, investirajmo v kmetijstvo!

»Hvala lepa za tako trgovino, če morajo še sindikati skrbeti za ozimnico članom.« Tako je povedal eden izmed delegatov na občnem zboru sindikalne podružnice mariborske tovarne »Metalna«, ki je bil 4. novembra. Dolžnost delovnih kolektivov tovarne je, da skrbijo za proizvodnjo, dolžnost kolektivov trgovskih podjetij pa je, da skrbijo za to, da bodo imeli potrošniki vedno dovolj kakovostnega blaga na razpolago, in to po zmernih cenah.

S tem se je začelo. Sindikalna podružnica te tovarne je namreč priskrbel članstvu nekaj jabolk in pletenin. (Tovarna »Pletenina« jih je prosiła, da jim pomagajo iz težav zaradi precejšnjih zalog in so prodali za okoli 400.000 dinarjev pletenin.) To je spodbudilo delegate, da so začeli razpravljati o življenjskem standardu.

Cene in še enkrat cene...

Cene živlom rastejo. Krompir stane že 14 dinarjev. Vse to ustvarja v kolektivni precej negotovanja, ljudje se o teh stvareh, ker jih tišče, med dom pogovarjajo in izgubljajo dragoceni čas v proizvodnji. Menijo se, kje je kdo dobil krompir, jabolka, po čem jih je pral, kako je uredil prevoz, kje so mu dovolili sekati drva, kje je dobil voznička, koliko ga stane itd. itd. Ostro so obsodili podražitev črnega kruha in si to razlagajo s tem, da bela moka ni ša v denar, pa so podražili črno, za kak dnar pocenili belo, da bi ljudje kupovali belo moko in kruh.

In zadruge! Ko je sindikat kupoval jabolka, je moral plačati zadrugi 4 dinarje za vsak kilogram kot nekakšno mitnino. Dosti zadrug se peča samo s preprodajo in so one postale le en člen v verigi, po kateri teče blago od proizvajalca do potrošnika. Pred vojno je bilo goveje meso po 4 dinarje za kilogram žive teže, meso pa po 8 dinarjev, torej še enkrat dražje. O pocenitvi ni nič slišati, čeprav smo ves postopek precej modernizirali in govorili, da je združitev malih mešnic v velika podjetja veliko rentabilnejša. Ali pa z enajva. Ta je pri zasebnem prodajalcu dostikrat cenejša kot pri naših podjetjih.

Kaj smo sami — in kaj so drugi napravili?

Reči je treba, da so delegati govorili o teh stvareh spočetka — kako bi dejal — precej negotovno, kot da občni zbor podružnice ni pravi kraj, kjer naj bi se pogovorili tudi o teh stvareh. Potem pa se je oglašil k besedi sekretar Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, tovariš Norbert Veber, ki je nagasil, da se takim razgovorom nikar ne izogibljimo in da smo v sindikatih dolžni o teh stvareh jasno govoriti in povedati svoje mnenje, da z življenjskim standardom pri nas nismo zadovoljni. Vprašajmo se, kaj smo sami in kaj so drugi napravili, da bi se razmere le že izboljšale in ne da je od leta 1954 vedno slabše. Do tega leta se je vsako leto življenjski standard dvignil

za kakšen odstotek, od takrat pa gremo navzdol. Ne zakrivajmo si oči pred tem, saj to vsak občuti na svoji koži.

Investicije pa le rastejo

Po posvetovanju pri tovarišu Tmu in na IV. plenarnem zasedanju Socialistične zveze je bila o tem izrečena jasna beseda. Toda do odločilnega preobrata ni prišlo. Sklenjeno je bilo, da se morajo investicije zmanjšati, pa se niso. Zmanjšale so se tiste velike investicije, male so pa narasle. Glede tega smo krivi tudi v sindikatih, ker nismo dovolj odločno nastopili proti politiki nekaterih ljudskih odborov, ki mislijo, da sploh nimajo nobenega gospodarstva, če nimajo tovarne. V Beogradu na primer hudo manjka stanovanj, istočasno pa grade ogromno razstavišče, kjer naj bi bili velesojmi. Kovinska industrija v Jugoslaviji izkorišča komaj dobro polovico svojih postrojenj, obenem pa je nič koliko želja po še novih tovarnah. V Jugoslaviji imamo kar šest tovarn hladilnikov. Kdo jih bo kupoval? Osem je tovarn radioaparatorov, več tovarn motornih košes itd. V sindikatih moramo odločno zahtevati, da se preneha s tako politiko, ker je s tem v prvi vrsti prizadet gmotni položaj delovnega človeka.

Cene rastejo, ker ni na trgu dovolj blaga. Delavca najbolj prizadevajo cene živil. V preteklih letih so nas doletele ujme, suše, poplave itd. in zato se da nekako opravičiti skok cen. Vprašanje pa je, kaj smo storili, da nas vsaka suša in vsak dežek ne bi tako prizadel. Bomo vedno odvisni od »ljubelega boza« in od ameriške pšenice?

Rešitev: izboljšanje kmetijske proizvodnje...

Če hočemo resno začeti reševati naš življenjski standard, se moramo temeljito lotiti dveh stvari: izboljšava kmetijske proizvodnje in storilnosti v naših tovarnah. Plače lahko dvigamo kolikor hočemo, meso, kruh, zelenjava, sadje, krompir itd. bo tudi toliko dražji, če ne še več. Zato je naša rešitev v tem, da čimveč investiramo v kmetijstvo. V eno samo tovarno v Sevojnem smo investirali toliko, kot doslej vse zadruge v Jugoslaviji v kmetijstvo. Zato naj velja naš odločen boj politiki investicij, da dosežemo preobrat, da se investicije v industrijo res zmanjšajo. V tem smo sili vsi edini in smo podpirali tako politiko — z besedami, če pa smo se menili o

razširitvi tovarne, o gradnji nove, o gradnji velesojma itd., pa smo na vse skupaj pozabili in se jezili, če nam naših želja niso uslišali in nam niso dali kreditov.

Prav v sindikatih smo dolžni to zaostri in se odločno postaviti po robu željam po investicijah, pa čeprav kaže, da bi bile še tako rentabilne. In končno naj postane tudi naše kmetijstvo izvor dohodkov, ne pa da životari le ob svojem ali da mora celo družba vzdrževati nekatera posestva, ker sama ne shalajo.

... in višja produktivnost

Naslednja stvar pa je produktivnost, o kateri zadnji čas zares veliko govorimo, resnica pa je, da z njo nazadujemo. Po mnenju tovariša Vebera je seda-

nji pravi sistem eden izmed poglavitnih vzrokov, da se glede produktivnosti ne premaknemo naprej. Vsi ugotavljamo, da je sedani način delitve potrebnega dela in viška dela pre malo stimulativen, da se kolektivom ne izplača poviševati storilnosti, ker jim pre malo ostane in trg sam še ni postal tisti činitelj, ki bi boji pritiskal na proizvajalca. Tovariš Veber meni, da bi moral sindikat ganeje povedati, da ta sistem ne odgovarja, saj dokler tega ne bomo zadovoljiveje rešili, bodo tudi s produktivnostjo težave.

Vse to so take stvari, o katerih moramo imeti v sindikatih jasna stališča in jih tudi zvesto zagovarjati ter vplivati na družbene organe, da jih sprejmejo.

VZORNO POSLOVANJE SINDIKALNE PODRUŽNICE »STOL«

Ali je povsod tako?

V podjetju »Stol« v Duplici so nedavno tega sklical sejo novozvoljenega upravnega odbora sindikalne podružnice.

Po kratkih besedah dosedanjega predsednika sindikalne organizacije so pričeli z volitvami novega predsednika. Najprej so predlagali za to mesto tovariša Kiša Januša, ker pa ta te dolžnosti ni mogel sprejeti, je tovariš Koželj postal novi predsednik sindikalne organizacije. Nato so izvolili še tajnika, blagajnika in gospodarja sindikalne imovine. Po končanih volitvah so sejo nadaljevali. Novemu upravni odboru so izročili ves arhiv administrativnega poslovanja sindikalne podružnice. V tem arhivu so zapisniki z občnih

zborov podružnice delavskega sveta, pravila in poslovnik lesnega industrijskega podjetja Bled, premijski pravilnik podjetja »Stol«, okrožnice Republiškega odbora lesnih delavcev in občinskega sindikalnega sveta Kamnik, seznanji delavcev, — zapisniki s sej upravnega odbora in sindikalne podružnice v letu 1956 in končno zapisniki sej delavskih svetov in upravnih odborov iz leta 1953, 1954 in 1955.

Na seji so se pogovorili o nalogah upravnega odbora sindikalne organizacije. Da bi bili zapisniki čimbolje pripravljene, so izvolili tudi stalnega zapisničarja. Naposled so sklenili, naj na vseh delovskih rešujejo eventualne spore le delavski zaupniki,

kadar pa je spor večjega značaja, naj spornim strankam pomaga upravni odbor sindikalne podružnice.

Prav tako, kakor so skrbno organizirali to sejo, tako so se tudi skrbno pripravljali na občni zbor sindikalne organizacije, ta pa je bil pretekli mesec. Iz poročila, ki so ga prebrali na občnem zboru, vidimo, da so imeli v tej podružnici veliko predavanj. Tako so proučevali predpise zveznih organov in se seznanili s komunalno dejavnostjo ter novim zakonom o pokojninskem zavarovanju. S predavanji in tečaji za kvalificirane delavce pa bodo v zimskih mesecih nadaljevali izobraževalno delo.

OD TU IN TAM

Vsestransko izobraževanje uslužbencev

Murska Sobota. Osrednja naloga, s katero se bodo morale ukvarjati sindikalne organizacije državnih uslužbencev v murskosoboškem okraju pa tudi drugod je vsestransko izobraževanje članstva. Na občnem zboru okrajnega odbora sindikata uslužbencev državnih ustanov v Murski Soboti so ugotovili, da imajo precej težav z zdravstvenimi delavci, ki se neradi udeležujejo sindikalnih sestankov. Na občnem zboru je nekdo pripomnil, naj bi podružnice poskrbele tudi za to, da ne bi nekateri uslužbenci opravljal med rednim delovnim časom honorarna dela.

Vsi delavci naj posečajo predavanja

Sedinci. Na občnem zboru sindikalne organizacije premogovnika Podgorci-Vičanci so sklenili, da bodo posvetili vso skrb strokovnemu usposabljanju kvalificiranih delavcev. V tem premogovniku so že priredili tečaje za kvalificirane kopače, katere obsekuje 10 članov kolektiva. V

podružnici menijo, da bi bilo prav, če bi posečali tečaje tudi ostali delavci. Na občnem zboru so sklenili, da bodo pridobili v svoje vrste še najmanj 20 odstotkov zaposlenih delavcev, ki še niso člani sindikalne organizacije.

Delavke so izvolili

Zerjav. Nedavno tega so imeli tudi v rudniku Mežica občni zbor podružnice. V tem rudniku imajo zaposlenih precej žena. Nekateré od njih delajo v nočni izmeni. To pa vsekakor ni prav. Prav zaradi tega so izvolili v izvršni odbor sindikalne organizacije dve delavki, da bi ob njih podpori rešili to vprašanje. Novemu odboru so tudi naročili, naj čimprej sestavi podroben načrt izobraževanja odraslih delavcev.

Pripravimo se na delavske zimske športne igre

Jesenice. Jeseniški stari in seveda tudi mladi kovinarji bodo tudi letos pozimi tekmovali v hokeju na ledu, sankanju, smučanju in drsanju. Zato bi bilo prav, če se že sedaj pripravijo na zimsko športne prireditve in tekmovalja.

Športno udejstvovanje delavske mladine bo v veliki meri vplivalo na njeno fizično zmogljivost. Zato ne izgublajmo časa in storimo vse potrebno, da bodo zimske delavske igre v vseh zimsko športnih panogah čimbolje uspele.

Iz sindikata podružnice gozdnih delavcev

V gospodarskih organizacijah naj bi čimbolj uredili in izpopolnili sistem nagrajevanja. Zato so na pobudo Republiškega odbora Sindikata kmetijskih in gozdnih delavcev Slovenije osnovali pri Združenju gozdnih gospodarstev posebno strokovno komisijo, ki bo popisala in analitično ocenila vsa delovna mesta v gospodarstvu. Komisija je že v gozdnem gospodarstvu Nazarje popisala delovna mesta. Zdaj bodo prve izkušnje proučili in ocenili delovna mesta še v ostalih gozdnih gospodarstvih. Republiški odbor tega sindikata meni, da se bo po tem ocenjevanju znatno izboljšalo nagrajevanje v gozdarstvu.

F. M.

Tudi izobraževanje in zabava sta potrebni

Na občnem zboru Svobode-Center v Trbovljah so ugotovili, da je sicer društvo doseglo neki dobičen napredek, vendar ni dovolj posvečalo pozornosti naravnemu izobraževanju.

V društvu so poleg kino sekcije delovni štirje odseki; pred nedavnim Svobodi-Center priključen stočlanski pionirski pevski zbor še ne kaže uvrščati v preteklo sezono, igralska družina godba na pihala, moški zbor Zorja in mešanji zbor Slavček. Te štiri sekcije so imele v devetih mesecih blizu 100 prireditev.

Gledališka družina je uprizorila dvoje zahtevnih del, Molčeca usta in Operacija Altmark. Obisk obeh del je bil pod pričakovanjem.

Mešanji pevski zbor Slavček je letos manj nastopal, ker je bil in je še močno zaposlen s študijem Foersterjeve opere Gorenjski slavček, ki jo namerava uprizoriti ob otvoritvi novega Delavskega doma.

Posebnost občnega zbora je bila v tem, da se po poročilih nihče ni priglasi k razpravi. Tudi molk je včasih zgovoren. Kjer se delo leta in leta odvija po vedno istih kolektivih, tam si ljudje res nimajo kaj povedati. Če pa bodo v društvu poživili izobraževalno delo, če bodo v novem Delavskem domu razvijali družabno življenje, potem bo tudi naslednji občni zbor živahnejši.

OTROK NAJ DOBI KNJIGE V ŠOLI

V zadnji številki je kar precej sestavkov o pomoči družini, posebej ženi-delavki in materi ter še o prehrani in šoli.

Ce mi dovolite majhno pohvalo. Opažam namreč, da uredništvo zadnje čase veliko bolj obravnava čisto življenjske probleme, ki tarejo »navadnega« človeka. To je vsekakor zelo vzpodbudno in čisto v duhu delavskih teženj, da mora socializem danes v praksi pokazati, da je naprednejši sistem od kapitalističnega, da odpira širše možnosti za razvoj družbenih proizvodjalnih sil, da daje človeku več svobode in pravic, bolje rečeno, pooblastil v družbenem življenju. Sovjetska zveza obstaja že skoraj 40 let, pa vendar še ne moremo reči, da žive tam ljudje bolje kot na primer v Ameriki. V teh vzhodno-evropskih deželah že dvanaest let grade socializem, z življenjskim standardom pa niso kaj prida daleč prišli. Do nedavna so bili celo družbeno politični odnosi v teh deželah dokaj birokratski in človekova osebnost v takih razmerah ne velja dosti. Na Poljskem in na Madžarskem stvari že urejujejo in na široko odpirajo vrata socialističnemu razvoju. Socializem dobiva nov zagon. To so industrijsko razvite dežele in bodo lahko precej hitreje napredovale kot pa pri nas, čeprav imamo demokratične oblike že močno razvite.

Nas, v Jugoslaviji, tare zaostalost, ki smo jo podedovali še iz rajne kraljevine. V tem je naša nesreča. Zato je bil naš »start« pomaknjen precej nazaj, kot pa na primer na Poljskem, Madžarskem ali na Češkem. Kadar se bodo na Češkem otresli birokratskih spon, bo ta dežela lahko postala vzor vsem zlasti glede gmojnega položaja delovnega človeka, ki bo lahko tudi boljši kot je v Ameriki.

No, malo sem se oddaljil od tega, kar sem pravzaprav mislil povedati. Pa nič ne de, tako »politiziranje« tudi ne škodi!

Nas tare še vrsta nadlog. Kruha nam manjka in sem nekje slišal ali bral, da bomo morali uvoziti za 105 milijonov dolarjev pšenice. Tudi sem bral, da bomo z januarjem primaknili nekaj k plačam. Nekateri trdijo, da bo desetina. Vsekakor bo to predstavljal za nas vsaj trenutno precejšnje olajšanje. Trenutno pravim zato, ker bodo šle brččas tudi cene za plačami in bomo kmalu na istem.

Po mojem mnenju bi kazalo razmisliti še nekaj drugega. Če nam že računski kažejo, da moremo naslednje leto dati večji del narodnega dohodka za plače in s tem izboljšati gmojni položaj delavcev, bi ne bilo napak, če bi delček tega dali še v drugi obliki.

V marsikateri šoli že imamo šolsko kuhinjo. Ustvarimo pogoje, da bi bile v vseh; da bi dobili otroci tudi opoldne topel obrok in na ta način bi rešili vrsto problemov! Koliko je to že danes uresničljivo, je drugo vprašanje. Stremeti bi bilo potrebno za tem!

Druga stvar pa so šolske potrebščine in knjige. Glede tega danes že precej zabavljamo, zlasti glede knjig, ker moraš skoraj vsako leto kupovati nove. Tista, ki je veljala lani, letos ne velja več, ker je v novi morda kak nov sestavek, kakšna neznatna sprememba in to moraš kupiti. Tisti, ki odločajo o tem, ne pomislijo, da morajo to knjigo plačevati starši. Ali ne bi bilo pametneje, da bi vsaka šola oskrbela vse knjige učencem? Prvič bi postala izdaja šolskih knjig veliko bolj družbena zadeva, saj bi potem ljudski odbori, ali kdor bi moral dati denar za šolske knjige, preklicano poskočili, če bi izdali novo šolsko knji-

go, v kateri bi bilo le malo sprememb. Drugič pa bi knjige tudi dlje trajale. Šolske sejme smo namreč opustili in knjigo po uporabi zavržeš, ker je pač ne moreš prodati. Če bi pa šola imela knjige, bi mogla ona dati že uprabljeno knjigo otroku ali dijaku.

Morda bi s tem začeli, saj že preprosta računica kaže, da bi se to splačalo in da za družbo le ne bi bil tako velik strošek. Morda bi določili le določen minimalni znesek za obrabnino, toda ne po nekem rentabilnostnem računu, na račun neke amortizacije. Sma-trajmo to za družbeno dolžnost in tudi na ta način izboljšujmo naš življenjski standard! Kasneje bi lahko prešli še na to, da bi dobil otrok v šoli tudi svinčnike, zvezke in ostale šolske potrebščine do barvic in risalnih blokov.

No, kaj mislite o tem? Staršem bi se močno poznalo zlasti jeseni, ko je kup drugih izdatkov in še cene ne bi zaradi tega nič rasle.

Vencelj Planine

PRAV NA SRCU MI LEŽI

Nisem noben gospodarstvenik, vendar se vedno znova srečujem z nekim vprašanjem, ki mi ne gre in ne gre iz glave.

Mislím na boj za višjo produktivnost. Koliko tega ste že napisali v vašem časopisu in bral in slišal sem, da je od višje storilnosti odvisen naš življenjski standard. Kadar govorimo o tem, vedno pravimo: v Ameriki — če moram prav njo omeniti — imajo tako visoko produktivnost, zato tam ljudje tudi bolje živijo. (Kdaj si bomo postavljali za vzor socialistično državo?)

Sem namreč član delavskega sveta in sem se že večkrat zatopil v podatke, ki nam jih daje vodstvo podjetja. Tam najde med drugim tudi številko 3,5%, ki jih predstavljajo pri nas plače v strukturi cene.

Če pri nas vse avtomatiziramo — menda je danes moderno govoriti o tem — če doseže avtomatizacija tako stopnjo, da bomo imeli v podjetju le direktorja, dva inženirja (enega, ki bi upravljal avtomatizirano proizvodnjo, in drugega, ki bi upravljal avtomat za izračunavanje računovodskih podatkov) in še nabavnega in komercialnega, če bi torej znižali plače na primer za 3%, bi lahko pocenili proizvodnjo zgolj zaradi plače za te tri odstotke pod teoretično predpostavko, da bi vsi avtomati napravili prav toliko in ne več, kot danes napravimo mi. Kaj se to pozna na življenjskem standardu? Prav malo! Tri odstotke bi bilo naše blago lahko cenejše.

To, vidite, mi ne gre iz glave. Prav zares bi rad videl, da bi mi to nekdo podrobneje pojasnil. Zato sem prijel za pero.

Sicer sem že sam iskal rešitve. Zdi se mi namreč, da bi morali tisti del dohodka gospodarske organizacije, ki ga dajemo družbi, veliko bolj vezati na plače. Tako bi se ta, danes zelo neznan odstotek

plač v strukturi cene občutno povečal in mi v delavskem svetu in oni v upravnem odboru in vodstvo podjetja bi laže spoznali, da se splača potruditi se za višjo produktivnost.

Prav dobro pa se zavedam, da je to le ena stran — bolj računski in da bi tudi potem ne bilo kdo ve kaj bolje, če ne bi bil kolektiv posebej gmotno nagrajen za višjo storilnost. Če bi dejali: prav, delovna mesta imate analitsko ocenjena, potrebujete torej toliko in takih ljudi, če boste proizvodnjo racionalizirali in z manj delavci napravili prav toliko ali z istim številom delavcev več, je tista razlika vaša. Potem bi se v podjetjih še bolj potrudili, da bi zvišali delovno storilnost, saj bi imeli od tega tudi gmotno korist.

Kdaj bomo prišli do tega, ne vem. Čas bi pa že bil, sicer bomo o produktivnosti še dolgo govorili. In samo govorili.

A. B.

ALI NE BI BILI LAHKO OB NEDELJAH PROSTI?

Znano je, da se v jugoslovanskih rudnikih neprestano dviga proizvodnja. Toda kljub temu ga na domačem tržišču ni dovolj. O tem razmišljajo strokovnjaki že dalj časa. Sindikati menijo, da je izpodbujanje rudarjev, da delajo v nedeljo, ko vsi ostali delovni ljudje počivajo, neprimerno. To stališče zagovarjajo približno na takle način: tudi rudarjem je potreben en dan počitka, da si naberejo novih moči za naslednjih šest dni trdega dela. Rudarji se običajno zamenjujejo na spodnjih revirskih izhodih. Da pride nova izmena na delovno mesto, potrebujejo tudi po pol ure in več. Praktično rudarji izgube samo v enem dnevu okoli 60 minut dragocenega časa. Ali je opravičljivo, da rudarji izgubijo dnevno toliko dragocenega časa. Nekateri menijo, da bi bilo bolje, če bi uvedli 6 urni delovnik, toda pod pogojem, da se

KAKO NAJ PRIDEM DO STANOVANJA?

Uh, ta stanovanja! Le kako naj pridem do stanovanja? Denarja nimam, da bi si hišo gradil ali pa da bi si ga kupil. To mi niti na misel ne pride, saj takih števil, ki se pišejo z več kot petimi mesti, sploh ne poznam. Tudi če bi na loteriji zadel milijon dinarjev, bržkone ne bi mislil na to, da bi si kupil stanovanje, saj stane novo tam okoli treh milijonov, če ne še več.

In še smola se me drži. Delam namreč v majhnem podjetju, ki nima toliko dobička, niti toliko sklada za samostojno razpolaganje, da bi moglo kupiti stanovanja. Če bi tudi moglo, bi moral preklicano dolgo čakati, da bi prišel na vrsto. Če bi imeli denar, bi kupili stanovanje najprej direktorju — kajpak, ki je glava podjetja, potem bi prišel na vrsto inženir itd. po že znani družbeni lestvici seveda. Ze pred leti sem vložil prošnjo na stanovanjski urad. Ljubeznivo so mi poslali odločbo, po kateri se spričo pomanjkanja stanovanj ne morem uvrstiti na prioriteto listo.

In čakam.

Čakal bom najbrž še zelo, zelo dolgo, saj so menda letos v ljubljanski občini Center dodelili vsega skupaj le osem stanovanj. No, na to številko ne bom prisegel. Najbrž pa bo precej blizu rešitvi.

Ampak stanovanja gradimo na debelo. Tam v Savski koloniji in tudi drugod po mestu rastejo stanovanjski bloki kot gobe po dežju. Malce pretiravam, veliko jih je pa le. Toda za takega smrtnika kot sem jaz, jih še dolgo ne bo. Vsa stanovanja, kolikor jih grade občine, namreč pro-

dajajo. Prodajo najboljšemu ponudniku. Kdor več plača, dobi stanovanje. Tiste astronomske vsote pa zmorejo le kakšni prav dobro situirani obrtniki in ustanove in podjetja za svoje uslužbence in delavce. Ti pa so bolj med zadnjimi.

Saj je vse lepo, če dobro premislimo. Za občine je račun kaj preprost. Podjetja plačujejo v sklad za stanovanjsko graditev, stanovanja grade in jih prodajajo ter dobe na ta način spet denar za nove stanovanjske bloke. S čisto gospodarskega stališča se to da razumeti. Vendar bi občina le ne smela pozabiti, da je toliko in toliko takih kot sem jaz, ki nimam nobene strice, ki bi mi zapustil nekaj milijonov, niti nimam v podjetju takega položaja, da bi samo zame kupili stanovanje.

Ce bo šlo tako naprej, bomo podobni čakali na stanovanje toliko časa, dokler jih ne bodo dobili vsi iz bogatih podjetij in ustanov. Zato mi slím, da bi morale občine graditi stanovanja za prodajo iz drugih sredstev, stanovanja iz sklada za stanovanjsko graditev pa naj bi razdeljevala po prioritetni listi. Tudi mi v majhnih podjetjih namreč plačujemo v ta sklad in smo upravičeni, da tudi na nas odpade kakšno stanovanje. Ona stanovanja za prodajo naj bi bila »komfortna«, za nas pa naj bodo enostavnejša. Vsaj jaz bi se zadovoljil s takšnimi. Seveda naj se to tudi pri nam jemmni pozna. To je pa že drug problem in se ne bi pogajal o tem, ko je še vrabe na strehi.

Upravičeni prosilec

To ne sme biti le formalnost

Velenje. Poročilo na občnem zboru sindikalne organizacije velenjskega rudnika je bilo dobro in obširno. Zvedelj smo, s kakšnimi proizvodnimi vprašanji se bavi naš razmeroma še mladi kolektiv. V kolikor je

v poročilu izpuščenih nekaj stvari so člani to nadoknadili v razpravi. Tako so veliko razpravljali o izobraževanju odraslih delavcev.

Zdi pa se mi, da ni prav, da niso organizatorji občnega zbora dovolj upoštevali pravilnika o letnih skupščinah sindikalnih organov. Tako na primer niso izvolili verifikacijske komisije, da bi ugotovili sklepčnost občnega zbora. Delegati, ki so prišli na občni zbor, niso imeli po-verilnic. Tudi niso izvolili delavskega inšpektorja, predsednika tovarniškega sodišča in njegovega namestnika itd.

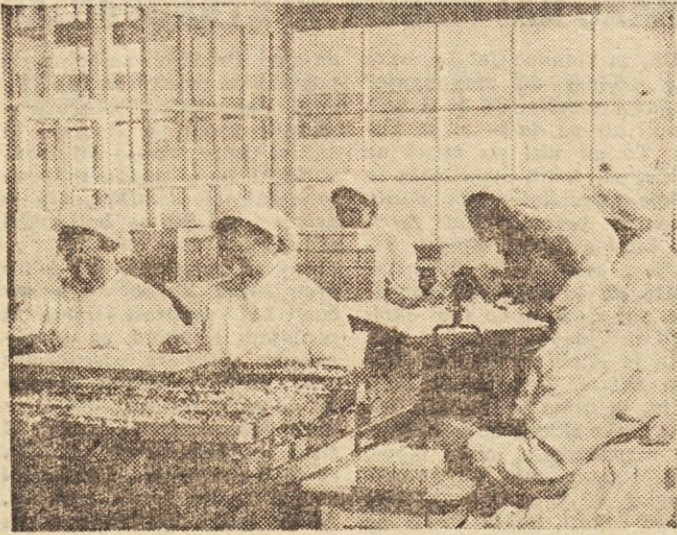
Zgrešeno bi bilo, če bi mislili, da je pravilnik o občnih zbora sindikalnih organizacij zgolj sama formalnost. V interesu demokratičnega vodenja občnega zbora je, da upoštevamo pravila o občnih zbora sindikalnih organizacij. Morda so tudi kje drugje to prezrli. In po pravici povedano, tako po domače izveden občni zbor izgleda kaj nedemokratičen. Zato je prav, da upoštevamo pravilnik o letnih skupščinah sindikalnih organizacij.

R. A.

Pridobivaj

nové naročnike

za naš delavski list!

Z organizacijo dela so v leku dosegli večji učinek

Produktivnost ali sociala? Na to vprašanje so hoteli imeti v delovnem kolektivu tovarne »Lek« jasen odgovor. Odgovor pa le ni tako enostaven, kot bi si kdo mislil. In zato, da ne bi bilo kolektivu in vodstvu tovarne »Lek« kaj očiti, so najprej vse napravili, da bi odvečne ljudi obdržali. Toda vsi računi so jasno pokazali, da za trideset ljudi nimajo dela in ti si ga bodo morali pač poiskati drugod.

Najprej, vsa tovarna

Leta 1954 so začeli s tem, da so hoteli dobiti najprej jasno sliko o celotnem poslovanju tovarne. Finančno knjigovodstvo so si tako uredili, da podatki tudi njim služijo in ne le Narodni banki. Istočasno so si postavljali evidenco o proizvodnji in tako so prišli do določene normativov proizvodnje. Nato so analitično ocenili delovna mesta in na vsem tem zgradili svoj sistem nagrajevanja. Vendar jim je zmanjkalo sklada za plače, da bi lahko nagradili vsakega tako, kot mu po analitični oceni delovnih mest pripada. Delavski svet je to rešil tako, da je manjkajoči del primaknil iz dobička. Drugi del dobička pa so razdelili na dve polovici: eno za nagrade po kolektivni količinski normi in drugo za plačilo kolektivne stroškovne norme, katere osnova je bila normirana lastna cena.

Ta »kolektivizem« so imeli zato, ker podjetje še ni imelo dovolj razvijenih evidenc, da bi mogli meriti učinek vsakega delovnega mesta.

Poskus z nenavadnim izidom

Toda pri tem se niso ustavili, saj so sami kaj naglo sprevideli, da ta sistem ni dovolj vzpodbuden, ker je dobiček pač omejen in ker so bili okviri za preokrajšanje kolektivnih norm preozki. Čim so dosegli določen rezultat, se je vsaka stimulacija nehala, saj je bil zagotovljen del dobička vsakomur za vse leto in v nekaj mesecih. Tako je ta nagrada skoraj povsem izgubila svoj smisel in je postala skorajda sestavni del plače, na katero je vsak računal in jo tudi dobil.

Ves ta čas so temeljito izkristalili za izpopolnjevanje podrobne evidenc. Danes že imajo polkraztelje za posamične norme in premije.

Leta 1954 pa so napravili tudi svojstvene poskuse v tabletni. Poslali so v obrat ekonomista, da bi proučil, kako teče proizvodnja od surovine do končnega izdelka. Le-ta si je najprej ločno narisal vsa delovna mesta, nato pa vlekel črte, kakor je potovala surovina, oziroma polizdelek od delovnega mesta na delovno mesto. Risba je bila pravi gordijski voz, saj je bilo vse počrtano križem-kražem, da bi se še vrag ne spoznal. Nato so stopili skupaj strokovnjaki in si narisali shemo, kako naj bo organizirana proizvodnja »po tekočem traku«, da ne bi bilo toliko nepotrebnega tekanja in da bi imel vsak vse pri roki. Zamisel so uresničili.

In rezultat?

Že po prvem tednu ni bilo predvsem več nikake gneče, produktivnost pa je skokoma rasla. Od prejšnjih 2000 cofalgol tablet na primer so prišli na šest, sedem, devet tisoč kosov in danes se gibljejo okrog 10.000 kosov. Zaradi naglega tempa proizvodnje so dajali spočetka vsako uro po 5 minut odmora, nato pa so odmore stisnili na po 10 minut.

Za 82 milijonov dinarjev nižja lastna cena

S takimi ukrepi in z analitično oceno delovnih mest so šli v leto 1955. Številke so zgovorno pokazale prednosti že te, pravzaprav neznatne racionalizacije proizvodnje. V anorganskem obratu so prihranili 56,5% izdelavnih ur v odnosu na planirane, v obratu markotičnih sredstev 11,5%, pri ekstrakciji okrog 33,5%, v injekcijskem obratu 26,5%, v obratu solucije 28,2%, tabletni 34%, obratu emulzij 25,5%, le v obratu desinfekcijskih sredstev, ki je še mlad, je ta odstotek porasel za 2%.

V vsem letu so polno lastno ceno znižali za 82 milijonov dinarjev, proizvodnja je porasla za 70%, storilnost pa za 53%.

Letošnji plan je za 40% višji od predlanskega

Ze ko so sestavljali letošnji plan, so uvideli, da imajo preveč ljudi. Računali so pa, da bo tržišče tudi letos tako ugodno in so sami postavili za 40% višji plan kot predlanskim, da ne bi bilo treba ljudi odpustiti in v dobri veri, da se bodo njihova predvidevanja uresničila.

Toda že ob koncu lanskega leta je začela podjetja in usta-

O PRIZADEVANJH KOLEKTIVA TOVARNE »LEK« IN STALIŠČIH OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA

PRODUKTIVNOST ALI SOCIALA

Ko smo ob koncu lanskega leta govorili, da je treba napraviti red v tovarni in se znebiti tako imenovanih »mrtvih brigad«, ki pritiskajo delovno storilnost navzdol, so marsikje začeli sestavljati spiske ljudi, ki imajo doma posestva in ki jih je treba zato odpustiti. Od vsega tega pa je ostala le huda kri in nepotrebno razburjanje. V tovarni »Lek« v Ljubljani pa so ubrali povsem drugo pot. Kaj so napravili in kako so naleteli pri občinskem sindikalnem svetu, pa preberite v tem sestavku.

nove pritiskati banka. Njihovim kupcem so se zaprlj tekoči računi in promet v tovarni je začel padati. Končno je bil blokiran račun tudi tovarni »Lek«. V lekarnah in drogerijah so počistili stare zaloge, novih si niso delali, skratka, živeli so iz rok v usta.

No, tržišče se je začelo počasi ustajevati in ko je že kazalo, da se bo obrnilo na bolje, se je socialno zavarovanje pojavilo z novim spiskom zdravil, ki naj jih predpisujejo zdravniki. Ta spisek je bil uzakonjen v Uradnem listu. Slo je za to, naj lekarnarje same izdelajo zdravila. Če je zdravnik hotel predpisati posebno zdravilo, je to moral na hrbtni strani recepta posebej obrazložiti. Tako so se naročila v tovarni spet močno zmanjšala. Mimogrede povedamo, so bila na tem seznamu celo taka zdravila, ki so na listi prepovedanih. Izkazalo se je tudi, da je ročno izdelovanje zdravil dražje kot v tovarni (jasno, le kdo ni tega prej vedel). Konec koncev so izšla nova navodila, toda strog režim je ostal.

K zastoj so precej pripomogli tudi predpisi glede zalog v veleprodajnih, kjer bi te morale zadostovati za najmanj tri mesece. Naj se pojavi kakšna epidemija, pa bo naenkrat zdravil lahko zmanjkalo. Isto velja tudi za tovarno. Banka se pač drži svojih predpisov.

»Mrtva brigada«

V prvem polletju so izpolnili plan komaj z 39%, kar je pa še vedno za petino več kot lani. Ljudi je v tovarni preveč in treba je bilo le ugrizniti v kisljo jabolko.

To jim kažejo tudi podatki o režijskih urah. Medtem pa produktivnost še vedno narašča — če vzamemo za izhodišče lansko leto in to zapišemo s 100, potem je bila letos julija 113, avgusta 115 in septembra celo 139 (računano na storilnost v eni izdelavni uri) — istočasno so skokovito naraščale tudi režijske ure. Lanj so shajali z okrog 2000 režijskimi urami, zadnje mesece pa se ta številka približuje že 9000. To je čisto jasen dokaz, da je v podjetju »mrtva brigada« 30–40 ljudi.

Za kolektiv te tovarne je osnovno vprašanje, kako obenem z višjo storilnostjo povečati tudi obseg proizvodnje ob dejstvu, da je prodaja zdravil letos prav takšna kot lani in kaže, da bo pri tem tudi ostalo vsaj v bližnji bodočnosti. Seveda je treba računati z višjo stopnjo zdravstvene kulture prebivalstva, vendar se ta ne menja čez noč in ne toliko, kolikor bi v tej tovarni radi. Povečajo lahko le kemično proizvodnjo, vendar morejo tam zaposliti le moške. Smotnejše je namreč to, saj je čisto vseeno, če meša v loncu

maso desetih kilogramov ali če jih je sto.

Kolektiv se strinja

Vse to so delovnemu kolektivu podrobneje pojasnili. In delovni člani sami občutijo, da je preveč ljudi v tovarni, saj to kvarno vpliva na vse. Navajeni so krepko prijeti za delo, če pa dela ni, če kdo ob njem postaja, delovna vnaema popusti.

Na obratnih sestankih so se dobro pomenili, komu naj bi odpovedali. Seveda so prišli na vrsto taki, ki se pri delu niso preveč izkazali. Obenem pa so upoštevali razmere, v katerih vsak od teh živi. Tako se je rodil sklep, da je treba odpovedati tridesetim ljudem.

To so predlagali občinskemu sindikalnemu svetu v potrditev. Tam pa...

»Ne potrdimo«

O teh odpovedih je razpravljala komisija, ki daje soglasje občinskega sindikalnega sveta na odpovedi. Iz tovarne sta bila navzoča med drugimi še predsednik sindikalne podružnice in sekretar osnovne organizacije ZK.

In kaj so jih tam vprašali?

— Kakšno mehanizacijo ste uvedli, da lahko kar naenkrat odpoveste toliko ljudem?

— Nobene.

Slišati je bilo tudi take pripombe.

— Kako je to, da je naenkrat toliko ljudi preveč?

— To je demonstrativen način ukrepanja in bi bil kolektiv upravičen da reagira s stavko!

— To je popolnoma enako kapitalističnemu sistemu: dolžnik delavca potrebujejo, ga izkoriščajo, ko pa ga ne rabiš več, ga postaviš ven.

— Sindikat naj vendar že misli s svojo glavo in naj se ne pusti vplivati od direktorja. Sindikat mora te ljudi zaščititi.

— Čudno se mi zdi, da so odpustili le polkvalificirane delavce, čeprav je splošno znano, da je edino delavec tisti, ki produktivno in koristno dela medtem, ko predstavlja administracija več ali manj birokracijo(!), ki obrača liste navzkriž in navzdol; če je preveč časa in premalo dela, pa še enkrat obrne.

— Podjetje bi moralo ubrati drugo pot in to tako, da bi postopoma odpustalo odvečno delovno silo, da odpusti najslabše, take, ki so disciplinske narave in da bi odpust predstavljal eksemplarično kazeno... (vse po zapiski, ki so ga sestavili predstavnik podjetja po svojih zapiskih o tem sestanku).

Občinski sindikalni svet teh odpovedi ni potrdil.

Bržčas je ta sindikalni svet v tem primeru začel na stran-

pot. Popolnoma prav ima, da se potegne za delavca in da ga skrbi, da bo imel vsak delo. To je njegova naloga. Vendar bi ravnal napak, če bi sili podjetje, naj drži v kolektivu ljudi, za katere nimajo dela. S takimi stališči bi dajali potuho tistim, ki se organizacije dela v tovarni še niso temeljito lotili. Za to pa se vsi zavzemamo! Sindikalni svet bi ravnal, če bi v takih primerih vprašal vodstvo podjetja, kaj so napravili, da bi ob izboljšanju organizaciji dela z istim številom delavcev več napravili.

Kaj sedaj

so se vpraševali v kolektivu. Tovarna naj ima čiste račune! V breme družbi, če je kdo v tovarni le »na videz« zaposlen zato, da dobi plačo, dela pa ni zanj, kot je v breme družbi, ko mu izplačuje podporo za časno nezaposlene. Od tega imamo več škode kot koristi.

Premajhna vzpodbuda

K vsemu temu kaže dodati še nekaj. Podjetjem se namreč danes v današnjem sistemu delitve dohodka in ko plače v strukturi cene predstavljajo tako neznaten odstotek, ne sploša kaj več racionalizirati proizvodnje. Če so se kje v te stvari kaj bolj poglobili kot na primer v tovarni »Lek«, je to zaslug nekaterih, ki razumejo, kaj se pravi smotno gospodariti in ki se zavedajo, da bodo morali v vseh ostalih podjetjih prej ali slej za njimi.

V tem podjetju znesejo plače 4,3% v ceni, sami materialni stroški pa 53%. Če bi torej število zaposlenih zmanjšali za polovico, bi lahko takoj za dobra dva odstotka znižali ceno, kar je skoraj toliko kot nič. Pri škatlici 20 tablet, ki stane 50 dinarjev, bi to zneslo en dinar. Za velik napor kolektiva — majhen hasek. Nasprotno pa, če pri materialnih stroških kaj racionaliziraš, se to lahko zelo veliko pozna. Od tod morda tudi tako majhno zanimanje za produktivnost.

V »Leku« ni tako. Tam so spoznali, kaj pomeni produktivnost in so se je lotili z vso vneto. V novem premijski sistem pravilniku, ki sicer še ne velja — in direktor pravi, da če bi danes veljal, bi moral na mesec plačevati po 15.000 dinarjev penala — imajo posebno določilo, po katerem bo vsak vodilni delavec v podjetju zainteresiran, da bo s čim manj proizvodnimi urami in s čim manj delavcev čim več proizvajal. Iznašli so posebno formulo, v kateri se število proizvodnih ur deli s številom točk. Te točke pa pomenijo delovno silo. Če se mu ob obračunu pokaže premajhen koeficient, plača penale. To pomeni, čim bo uveljavljen ta premijski sistem, če se bo spet pokazala rezervna delovna sila, ki se je bo vsak obratovodja branil, saj bo moral plačati penale, če bo imel preveč ljudi in nasprotno bo dobil premijo, če bo z manj delavci več napravil. Seveda je to le groba podoba in bi jo bilo treba podrobneje razložiti.

OSNUJMO BIROJE IN ODELKE ZA PROUČEVANJE ORGANIZACIJE DELA

Smotrnejša organizacija proizvodnje

Večja ali manjša storilnost dela je vsekakor plod različnih čimteljev, ki vplivajo na končni uspeh pri delu. Odvisna je na primer od orodij za delo, torej stopnje mehanizacije, od prirodnih pogojev, duševnega razpoloženja, spretnosti in znanja delavcev, ekonomskega interesa proizvajalcev, tehnične organizacije dela itd. Zgrešeno je enostransko obravnavati samo enega od teh čimteljev, ga reševati in si od njega obetati boljše uspehov, zapostavljati pa ostale. Vendar se tokrat zaustavimo pri zelo važnem čimtelju, ki vpliva na storilnost dela, to je tehnični organizaciji dela, ki ji je tudi v resoluciji IV. plenuma SZDL posvečena posebna pozornost.

Izbira ni naključna. V naših podjetjih namreč še prevladuje obrtniški način proizvodnje in temu ustrezajoča miselnost ljudi. Zelo razširjeno je mnenje, da je glavno, če delavec dela, da ne stoji, ne izgublja časa. Torej če dela brez zastojev, potem je vse v redu, proizvodnja teče. Malokje se vprašajo, ali ne bi mogoče delavec lažje delal, še več naredil, boljše izkoriščal zmogljivost strojev, boljše izkoriščal material, če bi tehnično organizacijo izpeljali drugače. To pomeni, da je boljše ali slabša organizacija dela v podjetju odvisna od subjektivnih sil v podjetju, od zavestnega delovanja tako organizatorjev proizvodnje kot tudi delavcev samih.

Organizatorji proizvodnje v vsakem podjetju, od najmanjšega do največjega bi si morali prizadevati, da bi z izboljšanjem tehnične organizacije dela rešili dve med seboj tesno povezani in prepletajoči se nalogi:

1. poskrbeti bi morali, da dosežejo delavci na vsakem delovnem mestu čim boljši delovni učinek;

2. vskladiti delo posameznikov, skupin, oddelkov in obratov v okviru ene proizvodne enote — podjetja, da bi izkoristili vse možnosti za povečanje proizvodnje, za zmanjšanje proizvodnih stroškov, za porast produktivnosti na zaposlenega delavca.

Uresničevati ta načela pa pomeni nenehno proučevati vsako delovno mesto in prilagajati organizacijo dela doseženi stopnji proizvodnje. To pomeni, da moramo preiti od vsesplošnega govorjenja o dvigu storilnosti dela, ki je pogostokrat podobno golemu fraziranju, k dejanjem, to je res k sistematičnemu proučevanju organizacije dela v podjetju, k doslednemu izboljševanju tehnološkega procesa

proizvodnje. V podjetjih se bo treba obrestiti primativnega naziranja, da je vse, kar ne dela naravnost pri stroju, v delavnici, nepotrebno zlo, ki obremenjuje zaslužek kolektiva. In zato kolektivom ne sme biti žal izdatkov, ki jih bodo imeli s snovanjem birojev ali oddelkov za proučevanje organizacije dela, z izdatki za plače tistih ljudi, ki bodo proučevali tehnološki proces proizvodnje, zbirali

razdelitvijo dela, z nameščanjem začasnih tekočih trakov, morda narejenih kar iz navadnih desk in podobno. Ker nobeden v podjetju ne proučuje gibov delavcev, izgubo časa nesmotri transport in podobno, ker nobeden ne izračuna, koliko bi stale preureditve in kolikšen hasek bi imelo podjetje od tega, delajo v številnih tovarnah tako, kot so delali pred dvajsetimi, tridesetimi, da, celo pred

delkov pred približno dvema letoma. Z ustreznimi spremembami v tehnološkem procesu dela izkoriščajo sedaj tudi 90 do 92 % zmogljivosti strojev in naprav, medtem ko so jih prej izkoriščali le okoli 72 %. S proučevanjem organizacije dela so se doslej ukvarjali predvsem v oddelku priprave dela. Sedaj pa, ko mislijo proučevati organizacijo dela v dveh, treh oddelkih hkrati, že razmišljajo o

polnoma ob strani. Ponekod prepuščajo to delo članom stalnih ali občasnim komisij pri delavskem svetu. Zopet drugod pa so ustanovili za proučevanje in uveljavljanje smotrnejših metod v proizvodnji posebne oddelke in biroje in v njih zaposlili določeno število strokovnih moči. V večjih tovarnah s številnimi oddelki in pestro proizvodnjo, je vsekakor nujno ustanoviti posebne oddelke za proučevanje organizacije dela z določenim strokovnim osebjem, ki se ukvarja izključno s temi posli. Seveda s tem ni rečeno, da v podobnih birojih ne bi delovali po svoji službeni dolžnosti vsi vodje proizvodnje, to je inženirji, tehničarji, obratovodje, mojstri, predelavci in seveda tudi delavci, ki imajo smisel za organizacijo dela. V manjših podjetjih, kjer zaradi značaja proizvodnje, ni nujno ustanoviti posebnega biroja, oziroma zato zaposliti posebnih strokovnih moči, pa lahko sestavljajo in bi morali sestavljati takšen biro članj tehničnega vodstva podjetja s tem, da se nekdo od njih še posebej loti študija tehnične organizacije proizvodnje. Trditve, da podobnih birojev ni mogoče osnovati, ker za to ni moč dobiti ustreznih strokovnjakov, je torej jalova, ker je tehnično vodstvo plačano za to, da čimboljše organizira proces proizvodnje in je torej tudi dolžno po svoji službeni dolžnosti delovati v takem biroju.

Ze sedaj, ko se je tržišče dokaj umirilo, je za podjetja izredno vžno, da delajo ob čim nižjih proizvodnih stroških. Nič manj važno pa ne bo to v bodočnosti, kajti na trgu bo vse več blaga, kupec bo zahteval pocieni kakovostno izdelano blago in ne bo vprašal, kje in pod kakšnimi pogoji je bilo izdelano. In če upoštevamo še napovedane spremembe v našem zunanjetrgovinskem poslovanju, potem bodo proizvajalci, ki sedaj še niso ničesar storili za izboljšanje organizacije dela, na slabšem presenečeni bodo, toda ne po krivdi družbe, temveč bodo v slabšem položaju zaradi svoje okorelosti, ker se niso pravočasno lotili proučevanja organizacije dela. P. D.

«... V naših naporih v prihodnjem razdobju sta posebnega pomena smotrnejša organizacija proizvodnje in dvig delovne storilnosti. Velikanske rezerve so zlasti še v industrijski proizvodnji in bi le-te bilo treba v prihodnjem obdobju izkoristiti ter tako težiti po bistvenem znižanju proizvodnih stroškov. To bo ugodno vplivalo na življenjski standard in izboljšalo pogoje za uveljavljanje naših podjetij na svetovnem trgu. Proučevanje in uveljavljanje smotrnejših metod v proizvodnji, tesnejše in neposrednejše povezovanje znanstvenih ustanov s proizvodnjo, strokovno izobraževanje kadrov, odločnejša usmeritev zborov in združenj na te naloge, vse to bo prispevalo k zmanjšanju proizvodnih stroškov in k boljši uporabi zmogljivosti...»

Resolucija IV. plenuma Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije.

potrebne podatke in svetovali voditeljem proizvodnje in organom upravljanja, kaj bi morali izboljšati in preurediti. Opravil, ki so neposredno povezana s proučevanjem in izboljšanjem organizacije dela, je namreč nešteto. Od sestavljanja organizacijskih shem, ugotavljanja funkcij in delovnih področij posameznih enot do organiziranja statistične službe in evidence, od podrobnega proučevanja tehnološkega procesa proizvodnje, proučevanja, kako se časovno vrste delovne operacije in kako bi morali porazdeliti delo in na novo razmestiti stroje, do analiz, kje nastajajo po nepotrebnem stroški proizvodnje, kje so ozka grla, kje nastaja izmeček in kako ga je mogoče zmanjšati itd. Ti organi bodo morali tudi proučevati sistem nagrajevanja, se ukvarjati z oceno delovnih mest, proučevati higiensko-tehnično zaščito dela itd. Skratka praktičnega dela je obilo.

Samo površen pogled v tovarne pri nas, tudi v najmodernejše opremljene, nam odkrije vrsto slabosti. Le malokje lahko trdimo, da so stroji razmeščeni po toku tehnološkega procesa proizvodnje in zato izgube v podjetjih veliko časa z nepotrebnim prenašanjem in prevajanjem materiala iz oddelka v oddelk, od stroja k stroju. Delovna onodja, ki jih rabijo delavci, so marsikdaj na nepravem kraju, delavci se sklanjajo po material ali spuščajo polproizvode in gotove proizvode na tla, da jih trenutno za tem transportni delavci zopet dvigujejo in prevvažajo. Delovna sposobnost delavcev zmanjšuje nepotreben hrup, neugodna temperatura v delovnem prostoru, skratka vsi tisti gibi, ki so brez koristi izkoriščeni, gibi, ob katerih se troši delavčeva sposobnost, ne da bi proizvodnja kaj imela od tega. Veliko teh hib bi lahko odpravili, in sicer z malenkostnimi stroški brez večjih investicij, z novo pomazneštvijo strojev, z drugačno po-

petdesetimi leti. Takšen položaj v naših tovarnah naravnost terja ustrezne organe v podjetju, ki bi se ukvarjali s proučevanjem in uveljavljanjem smotrnejših metod v proizvodnji, metod, ki bi pospešile količinsko rast proizvodnje in vplivale na nižje proizvodne stroške. Toda žal le malokje v podjetjih mislijo na vse to. Iz ankete, ki jo je razpisal občinski sindikalni svet Ljubljana Center, je razvidno, da v 27 podjetjih od 44 anketiranih prav nobeden ne proučuje gibanje produktivnosti. V 17 anketiranih podjetjih pa zasleduje gibanje storilnosti ali komisija delavskega sveta ali pa tehnično vodstvo.

V nekaterih, sicer redkih podjetjih pa so krenili že korak naprej. V tovarni stolov »Stol« v Duplici pri Kamniku so pred meseci zaposlili inženirja in pred kratkim še tehničarja za to, da bosta proučevala organizacijo dela in predlagala razne izboljšave. Izdelali so že tudi dva elaborata za uvedbo tekočega traku, in sicer enega za oddelk briganja, drugega za montažni oddelk. Komisija delavskega sveta, ki jo sestavljajo obratovodje, tehnični vodja, ljudje iz priprave dela in računovodstva, načeluje pa ji direktor podjetja, je sklenila razen tega izdelati shemo podjetja, proučiti tehnološki proces dela in ugotoviti potrebna delovna mesta. Komisija bo nedvomno ob neposredni pomoči strokovnjakov žela uspehe pri svojem delu, ko se bosta inženir in tehnik posvečala izključno proučevanju organizacije dela. Seveda, kot pravijo, bodo imeli z različnimi izboljšavami precej preglavic, preden jih bodo uresničili, kajti obrtniška miselnost še prevladuje pri dobrnem delu delavstva in niso se je še tudi obrestli posamezni mojstri, to je voditelji proizvodnje.

V tovarni »Titan« pri Kamniku so začeli organizacijo dela proučevati v enem izmed od-

Ze laik se na prvi pogled vprašuje, ali je tu ustanovljeno smotrno organizacijsko delo, ali niso druga drugi na poti

POSVETOVANJE PRESEDNIKOV KLUBOV DELAJSKIH SVETOV

Maribor. Na zadnjem posvetovanju predsednikov klubov delavskih svetov mariborskega okraja so razpravljali o delu klubov v zimskih mesecih.

Pri bodočem delu si bo vodstvo klubov precej pomagalo s sklepi, ki so jih sprejeli na tem posvetovanju.

KAJ JE CDKRILA ANKETA O GOSPODARJENJU V NEKATERIH LJUBLJANSKIH
PODJETJIH

DOBIČKI IN STANDARD

Najprej besedo dve o metodi dela občinskega sindikalnega sveta Ljubljana-Center. Odborniki tega sveta so, kot je videti, sklenili v bodoče razpravljati o vsaki stvari na osnovi skrbno zbranih in pretehtanih podatkov. Za bližnji plenem so na primer zbrali v podjetjih potom ankete vrsto zanimivih podatkov o gibanju plač, premij, gibanju cen, dobičkov, storilnosti itd. Nedvomno je tak način dela vse pohvale vreden, ker lahko sindikalni svet po temeljiti analizi svetuje organizacijam, kam naj usmerijo svoje delovanje, na kaj naj posebno pazijo v podjetjih in na katerih področjih naj nudijo vodstvom in organom upravljanja še več pomoči. Sedaj pa k stvari, ki smo jo omenili v naslovu.

Med vsem gradivom, zbranim na osnovi te ankete, so za potrošnike prav gotovo najmanj razveseljive številke o gibanju dobičkov nekaterih ljubljanskih podjetij. Številke, ki so jih dajala sama vodstva podjetij, govori o dokajšnjem porastu dobička, ponekod celo na račun zvišanja cen. V grafični industriji je na primer tiskarna Jože Moškrič dosegla v prvem polletju 127,8% dobička, plan pa izpolnila po prodajni ceni s 58,7%. V živilski industriji je doseglo rekord podjetje »Mesar« s 188,9% dobička, plan pa so izpolnili z 48,8%. »Mesnina« je dosegla 183,1% dobička, plan pa izpolnila z 49,5%. V kovinski industriji je podjetje »Zmaj« doseglo 83,8%, plan pa izpolnilo samo s 36,9%. Avtoservis je izpolnil plan dobička z 72,4%, plan pa je izpolnil v višini 50,1%. V obrtništvu se je na prvo mesto uvrstilo glede

ustvarjanja dobička podjetje »Labod«, ki ga je ustvarilo že v prvem polletju 132,9%, plan pa izpolnilo z 38,3%. Tudi podjetje »Kroj« je že v prvem polletju doseglo ves letni planirani dobiček, plan pa izpolnilo s 54,3%. Mehanični servis je dosegel plan dobička v višini 93%, plan pa je izpolnil s 53%. Podjetje »Prvi maj« je doseglo plan dobička s 84%, plan pa izpolnilo samo v višini 23,3%. Med samostojnimi zavodi prednjači Mestna vrtarinja, ki je izpolnila plan dobička s 95,6%, proizvodni plan pa s 56,7%. Na drugem mestu je Mestna plinarina, ki je ustvarila v prvem polletju 75,1% planiranega dobička, plan pa izpolnila z 48,7%.

Od kod tolikšen porast dobička v nekaterih podjetjih v prvem polletju? Kako, da so nekatera podjetja že v prvem polletju ne samo izpolnila letni plan dobička, marveč da so ga celo presegle? Na osnovi večje storilnosti? Na osnovi smotrnejšega gospodarjenja? Vse to v manjši meri, ponekod pa se lahko v neprimerno večji meri zahvalijo za to porastu cen. Posamezna podjetja so v letošnjem prvem polletju takole povišala cene: Triglavsko tiskarna za 7,69%, Tiskarna »Jože Moškrič« za 33%, Tomčičeva tiskarna 5%, »Slov, poročevalec« 10,89%, »Angora« 5%, »Rog« 19,7%, »Avtoservis« 45%, »Zmaj« 9,37%, »Volnenka« 6%, »Pletenina« 7%, Tovarna optičnih stekel 14% itd.

Tovrstno ustvarjanje dobičkov, ob tem, ko podjetja niso izpolnila proizvodnega plana, prav gotovo po svoje vpliva na splošno raven cen in s tem

v zvezi na življenjski standard prebivalstva. K takšnim težnjam niso potrebni posebni komentarji, kajti številke dovolj zgovorno povedo, da so podjetja pri planiranju za leto 1956 mislila eno, pri uresničevanju plana pa so delala povsem nekaj drugega, to se pravi, dvigala so polno lastno ceno, dvigala ali pa zmanjševala dobiček, skratka, gospodarila niso tako, kot bi morala, niso pomislila na to, da je delavec proizvajalec in potrošnik hkrati.

Če bi pregledali podatke o izpolnjevanju plana v drugih industrijskih središčih, bi najbrž dobili prav takšno sliko. Vse to je vplivalo na določen porast življenjskih stroškov. V tekočem letu, zaključeno z oktobrom, so se po podatkih Zveznega statističnega urada življenjski stroški štiričlanske delavske družine zvišali za 5,3% v primerjavi s istim obdobjem lani. Povečanje življenjskih stroškov uslužbenke družine je nekoliko manjše — 4,9%. Na videz ta podražitev tekočih življenjskih potreb ne predstavlja posebnega znižanja življenjske ravni, če upoštevamo, da so se nominalne plače v istem času povečale za približno enak odstotek, tako da so realne plače ostale skoraj neizpremenjene. Vendar potrošnik te premike v cenah

Kdo komu pomaga?

čuti in ni preveč, če trdimo, da je podobno ustvarjanje dobičkov v občutni meri vplivalo na to negativno gibanje življenjskih stroškov.

V bodočem gospodarskem letu je predvideno določeno povečanje plač. Toda to povečanje ne bo prineslo svojega haska, če bodo v enaki meri naraščali stroški za posamezne življenjske predmete, to je, če bodo podjetja že v prvem polletju izpolnjevala letošnji plan dobičkov, če bodo prišla

do večjega dobička na račun zviševanja cen in ne na račun znižanja proizvodnih stroškov in smotrnejše organizirane proizvodnje.

Zanimivo bi bilo vedeti, ali v podjetjih, kjer so tako ravnali, sindikalni odborniki razpravljajo o takšni gospodarski politiki, ali zahtevajo od vodstev podjetij, da realno planirajo dobičke in jih tudi realno ustvarjajo, ali so zaostriili vprašanje, zakaj je bil dosežen in celo presežen plan dobička, in zakaj ni bil dosežen plan proizvodnje in podobno? Če bi vodstva sindikalnih organizacij med letom premo-trila politiko cen, gibanje dobičkov in gibanje proizvodnje, potem bi lahko preprečila podobne anomalije, in ne bi bilo treba gasiti požara tedaj, ko je le-ta zajel hišo od temeljev do ostrešja. P. D.

5000 novih traktorjev

V bodočem letu bo naše poljedelstvo dobilo 7000 novih traktorjev. Zanje bodo potrebne ustrezajoče zgradbe in delavnice. Prav tako predvideva

bodoči plan večjo uporabo umetnih gnojil, in sicer 800.000 ton. To količino bo delno krla naša domača proizvodnja, delno pa bomo gnojila uvozili

GOSPODARSKE VESTI

Prvi agregat mavrovske hidrocentrale bo začel obratovati

Prihodnji mesec bo začel obratovati prvi agregat mavrovske hidrocentrale. Zmogljivost agregata bo 50.000 konjskih sil. V drugi polovici decembra bodo že redno proizvajali električno energijo. Potlej, ko bo agregat obratoval s polno zmogljivostjo, bo dajal okoli 80 milijonov kWh energije na leto ali skoro 60% sedanje proizvodnje vseh elektroobratov v Makedoniji. Vsi štiri agregati mavrovske centrale pa bodo dajali na leto 320 milijonov kWh električne energije.

Največja plinarina pri nas bo v okolici Plevlja

V okolici Plevlja v Crni gori je 150 milijonov ton prvovrstnega premoga. Zato bodo tu zgradili največjo plinarino pri nas, ki bo s plinom oskrbovala kombinat aluminija v Titogradu in Mostaru. Gradnja jo bodo pričeli prihodnje leto, dograjena pa bo 1961. V njej bodo predelali letno poldrug milijon ton premoga. Plinarina bo ob porabi milijona ton premoga dajala razen plina 200.000 ton raznih proizvodov, in sicer 80.000 ton katrana letno, 20.000 ton letalskega bencina, 20.000 ton umetnih gnojil itd. Letna vrednost stranskih izdelkov bo znašala 1200 milijonov dinarjev, kar bo več, kakor vrednost plina samega, ki ga bodo v tem

času proizvedli. Od Plevlja do Titograda bodo zgradili plinovod. Plinarina bo oskrbovala s plinom tudi železarno v Nikšiću.

V petih letih 32 ladij za tuje lastnike

Naše ladjedelnice »Tretji maj« z Reke, »Split«, »Uljanik« iz Pulja in »Tito« iz Kraljevice so se pogodile s tujimi ladjiskimi lastniki za zgraditev 32 ladij z nosilnostjo 336.000 ton. Ladjedelnice bodo izdelale te ladje v prihodnjih petih letih. Največ naročil imata ladjedelnici »Tretji maj« in »Split«. V glavnem izdelujeta velike tramperje do nosilnosti 10.000 ton. Ladjedelnica v Kraljevići je sklenila pogodbo za izdelavo treh posebnih ladij za prevoz živine. V teku so tudi razgovori za zgraditev več velikih ladij, med drugim tudi za 3 tankerje, z nosilnostjo 25.000 ton.

Cesta Sežana—Divjača dograjena

Minuli teden so odprli novo cesto med Senožečami in Divjačo v koprskem okraju, ki je dolga 8,5 km. Cesto so zgradili s tako imenovanim hrapavim asfaltom in je to del moderne ceste, ki bo vezala Koper z drugimi kraji Slovenije. Čez nekaj dni bo dograjena tudi drugi del ceste od Crnega kaja do Socerbe, dolg z kilometra. V teku pa so zemeljska dela na odseku Kačiče—Kozina.

V tujini cenijo izdelke tovarne »Jedinstvo«

Zagrebska tovarna »Jedinstvo«, je preusmerila svojo proizvodnjo tudi na izvoz. Izvažajo naprave za hotelske kuhinje, stroje za pranje in likanje perila, posebne stroje za izdelavo koncentrata sadja in zelenjave itd. Med drugim izdelujejo v tej tovarni naprave za izdelavo paradižnikovega koncentrata z zmogljivostjo 70 ton v 24 urah. Izdelujejo pa tudi že naprave z zmogljivostjo 140 ton. Te naprave so popolnoma mehanizirane. Ves proces dela upravlja delavec ob kontrolni deski. Dvanajst kompletnih avtomatiziranih naprav v vrednosti okoli 70.000 dolarjev, je kupila Sovjetska zveza.

»Splošna plovba« kupuje nove ladje

Pomorsko podjetje »Splošna plovba« v Piranu je naročilo v Pulju v ladjedelnici »Uljanik« tri nove tramperje po 10 in po 12.000 ton nosilnosti. Ladjedelnica bo izdelala ladje do konca leta 1960. Prvi tramper bo zgradila že čez dve leti.

Tovarna kos v Slovenjgradu izvažajo svoje izdelke v Belgijski Kongo in druge države

V tovarni kos v Slovenjem Gradcu so pričeli letos izdelovati vrsto novih izdelkov. Med drugim izdelujejo sekače za

sladkorni trs. V Belgijski Kongo, Brazilijo, Paragvaj, Kenijo in Tanganiko bodo izvozili 50.000 sekačev. Drug nov izdelek so pleskarske lopatice, ki jih bodo izvozili v Grčijo in Svico. Izdelovati so začeli tudi posebne nože za usnjarsko industrijo. Letos je Tovarna kos razstavljala svoje izdelke na Poljskem, v Bolgariji in Grčiji, drugo leto pa jih misli razstavljati tudi v azijskih in južnoameriških državah.

Domača pomična računala

Vodstvo Tovarne meril v Slovenjem Gradcu misli kupiti posebne naprave za izdelovanje pomičnih računala, ki jih sedaj kupujemo v tujini. Izdelovati mislijo tudi nekatere druge nove predmete. V oktobru so več kot polovico svojih proizvodov prodali v tujino. V Anglijo, Belgijo in na Ciper so pošiljali v glavnem šolski pribor, v Turčijo pa merila in libele.

Nova industrija gradbenega materiala v Saleški dolini?

V gradbenem podjetju »Gradbenik« v Soštanju proučujejo s kakšnimi ukrepi bi lahko pocenili gradnje. Pri tem so se spomnili, da imajo pred durni material, s katerim bi lahko dobro nadomestili razne opečne in cementne izdelke vseh vrst in sicer je to lurgi prah, ki ga Termoelektrarna Soštanj neizko-

riščenega odpravlja v deponijo za pepel. Lurgi prahu je vsak dan okoli dvajset ton, kar bi zadoščalo za predvideno proizvodnjo novih izdelkov. Ugotovljeno je, da se dajo iz lurgi prahu izdelovati izdelki, podobni opečnim in cementnim izdelkom, in sicer zidaki vseh vrst, votlaki za polnline in stropne zidave, porolit, kanalizacijske cevi in po zadnjih preiskavah tudi okenski okvirji in podobno. Po približni ocenitvi bodo proizvodni stroški precej manjši od standardnih izdelkov iz gline. V kolikor bo proizvodnja lurgi izdelkov stekla do pomladi prihodnjega leta, bo podjetje verjetno zgradilo poizkusni objekt pretežno iz izdelkov tega prahu, da se bo lahko ugotovila njihova dejanska uporabnost in ekonomičnost ter ugotovil denarni prihranek, ki bi nastal zaradi uporabe teh izdelkov.

Industrijska proizvodnja narasla

Naša industrijska proizvodnja je narasla v minulih devetih mesecih v primerjavi z lanskim letom za 8%. Med 18 industrijskimi panogami je najbolj narasla proizvodnja in predelava papirja, dalje kemijska industrija, grafična industrija, industrija gume, proizvodnja električne energije itd. Po republikah se giblje industrijska proizvodnja takole: Bosna in Hercegovina 117%, Makedonija 112%, Srbija 111, Slovenija 105, Hrvatska 103, Črna gora 102%.

Z OBISKA V SAMSKIH DOMOVH

KAJ SMO STORILI?

za boljšo ureditev razmer v samskih domovih

Z začudenimi obrazy — morda je boljše reči nejevoljno ali apatično — so me sprejeli v »Robovih barakah«. Barake-kot pač so lesene barake. Vstopim kar v prvo. Pod na hodniku je umazan. Potrkam in vstopim v prvo sobo. Slab zrak mi udari v obraz. Samska soba s dvema posteljama, dve nočni omarici, omara in miza. A stanovalci? Dva zakonska para. Sprevodnik in premikalec in njuni ženi. Z menoj na hodnik je stopila sprevodnikova žena in mi povedala, da pričakuje otroka. V sosednji sobi stanuje štiričlanska družina vlakovodje. Grem v sosednji barako in vidim: zopet bolj družinski kot samski dom. Samski le zaradi skupnih stranišč, skupne umivalnice in posebne sobe. V le-tej je dolga miza, v zidu pa tri stikala. To je kuhinja. V sobah je namreč kuhanje prepovedano, tega pa se držijo kolikor toliko le samci.

Saj je v teh barakah tudi nekaj samskih in. V eni sem našel pet postelj in pet stanovalcev, če štejemo samo moške, ker prisotni sta bili tudi dve ženi v predpasnikih, ki sta se obnašali kakor doma. To so mi zanimali — v drugih sobah pa so mi povedali, da ni redek slučaj, da če se stanovalec poroči, pripelje ženo v skupno spalnico. Neredko pa jo pripelje kar iz porodnišnice.

Niti tu niti v ostalih samskih barakah ni govora o vzornih sanitarnih napravah, o dnevni sobi. Ko sem povprašal po teh stvarih, sem jim moral izgladati naiven. »Kje pa,« so mi odgovorili mladi delavci-samci, »še za stanovanja ni prostora. Najprej pa bi potrebovali prostor za kuhinjo.« V tem naselju ni menze. Ljubljanski železnicaški sploh nimajo svoje menze. Hranijo se »kakor pride«. Včasih grede v Ljudsko kuhinjo, ker pa je tja predač, si najraje pripravljajo jedila sami. Nisem pa se mogel znebiti vtisa, da ne skrbijo dovolj prav za to najpotrebnejše, saj podjetje preveljuje razne uslužbenke iz dobrih v še boljše stanovanja... Podjetje ima na Rudniku sredi gozda še pet barak, v katerih stanuje 50 mladih železnicašev. Le-ti pa so brez elektrike, brez vode in njihove razmere so še veliko slabše. Železniško transportno podjetje Ljubljana—postaja in Kurilnica pa nujno potrebuje še po 100 delavcev, ne moreta pa jih zaposliti, ker jim primanjkuje še takšnih barak.

V Megradovih barakah na Celovški cesti je samski dom in restavracija gradbenih delavcev. Skupaj je tu 180 stanovalcev. Razen samcev ima v 11 sobah tu svoj dom tudi 11 družin z otroki. Bil sem v sobi velikosti 2,2 m x 3 m, kjer stanuje 28-letni zidar z ženo in dvema otrokoma. Tudi ostale sobe niso dosti večje. Zaradi vtisa, ki sem ga dobil v teh družinskih stanovanjih, sem se strinjal z upravnikom, da so samske sobe res boljše, ker tudi 17 do 18 postelj v sobi »ni tako mnogo« — saj so sobe prostorne. Izjema je tu ženska spalnica: v sobi sedmih deklet še zdaleč ni dovolj prostora. Dopoldan sem našel v sobi te tovarišice,

ki je bila v bolniškem staležu. TBC. Soba je temačna, zatohla zaradi perila, ki se suši na vrveh, zaradi vonjav različnih jedil, ki si jih pripravljajo same. Umivalnica in stranišče sta v sosednji baraki.

Megradove barake so stalni delavski dom. Tu še posebej velja — a končno zakaj bi podobne barake na gradbiščih bile izjema? — posvetiti posebno skrb, za kar je najbolj poklicana sindikalna organizacija: tudi v baraki se da kulturno stanovati, če se notranjost primerno opremi in uvede hišni red. Prav pri Megradu so storili mnogo, a še dosti premalo. Še danes to gradbeno podjetje ni našlo toliko gramoza, da bi zasulo jame pred barakami, tako da 7 deklet, 8 delavcev in 6 družin ob dežju mora stopati do gležnja v blato, če hočejo v stranišče ali v umivalnico. Slednje je bilo ob mojem prihodu pokvarjeno. Ni bilo vode. Ali res dovolj skrbijo za takšne stvari?

O samskih sobah smo rekli, da so prostorne. Zakaj pa ne pregradijo velike sobane z lesenimi stenami? Baje bi to preveč stalo. Zato pa stanovalci ne morejo biti dnevne sobe, kjer bi imeli na razpolago časnike, radio in šah. Na ta način bi zmanjšali velikost sob in bi potem tudi peč bolj zalegla. Ali so pomislili, da v sobi z velikim številom stanovalcev ni pravega počitka?

Sanitarna inšpekcija kot urbanisti so sklenili, da te barake morajo podreti. Celo odločba je tu, ki določa rok — 31. 3. 1957. Delavski svet je že sprejel sklep, da si podjetje zgradi samski dom. Zgradili bi radi dom za 300 delavcev z menzo. To bi stalo 50 do 60 milijonov dinarjev. Podjetje bi zaenkrat težko zbralo 10% kavcije od te vsote. Zato so zaprosili za pomoč občino. Potem bi zaprosili še za posojilo na 30-letno odplačevanje. Bodoči stanovalci bi radi pomagali s prostovoljnimi delom, a odgovora na prošnjo še vedno ni.

Litostrojski delavci—samci imajo krasen dom. Prekrasen. Imajo pa tudi barake. Sedem družinskih in eno samsko. Šel sem naravnost k samski, v kateri je pet sob s 8 stanovalci in dve s po 16. Prišel sem, ko sta se dva mlada delavca zabavala z — lovljenjem miši. »Tudi to imate?« sem vprašal. »O, seveda,« se je glasil odgovor. Njihova stanovanja so še slabše opremljena kot ona pri »Megradu«. Mlad tivar se mi je pritožil: »Radi bi imeli sobo za šah in časopise, pa je ne moremo dobiti. Včasih smo hodili v samski blok v šahovsko sobo, sedaj pa so jo zaprli. Je samo za člane šahovskega društva.« V barakah pa so tudi nekateri starejši, ki večkrat potegnejo mlade za seboj — v gostilno. Slišal sem pritožbe: Ali je kak odbornik sindikata podjetja, kot je Litostroj, kdaj obiskal delavce? Ali je v tem samskem domu primeren red ali ga ni?

Hotelsko življenje

Delavski dom v Ljubljani. Hotel sem pogledal moške skupne spalnice, a nisem mogel.

Odrpte so le od osmih zvečer. Kje so pa stanovalci čez dan? To so svojevrstni brezdomci, ki ne smejo čez dan domov. Zato ker so to le prehodne spalnice, čeprav so nekateri osem ali več mesecev tam »doma«. Ženske spalnice pa so že zdavnaj izgubile značaj prehodnosti. Nekatera dekleta tu stanujejo že leta in leta in jim postelja, predal v omarici in skupna umivalnica — za 720 dinarjev — zamenjuje vse, kar spada k domu, ki ga imajo drugi. Sestindvajset deklet v dveh umazanih sobah, čeprav plačujejo za čistilko, ker to zahteva uprava. Koliko značajev, koliko boleznin in koliko poklicev je med temi dekleti! Tu se začnejo zgodbe: Imela je sedemnajst let, prišla je z Dolenjskega pred dvema mesecema. Delala je v Tovarni hranil, zaslužila pa 6.000 din mesečno. Bila je zdrava, lepa. Zaključek pa bo lahko različen: morda je dobila svojo sobo, morda pa je ostala dolga leta v tej sobi in dobila revmatizem. Ali pa je med tem časom spoznala dobrega fanta ali pa ne...

Tako živijo delavci-samci v Ljubljani. Podobno v Mariboru in tudi drugod. V Litiji so postavili barake za 150 železniških delavcev, čistilke jim pa niso preskrbeli. Dobro, da imajo vsaj menzo, ki jim jutraj ob šestih nudi z zajtrkom večerjo, nakar se odpeljejo z vlakom na delo v Zagorje ali Trbovlje, ob petih popoldne pa se vrnejo, na kosilo.

V Zagorju so trije samski domovi. Tisti na Polju številka 4 je v novi za to namenjeni stavbi. Stanovalcev je 70, ki so vsi zadovoljni. Vse drugače pa je v domovih Podvine in na Kisovcu. Prvi, ometana baraka brez pravega stropa in s strešno lepenco pokrita streha, je dom za 52 rudarjev. Nekakšni zaboji zamenjujejo omare in shrambe za živila. V spalnicah shranjujejo tudi kolesa in drugo. Sicer pa je poleg dveh spalnic v domu le še kuhinja. Umivajo pa se kar na dvorišču. Drugi, dom na Kisovcu je v skrajno zanemarjeni stavbi, v kateri prebiva, 38 rudarjev. Miza, lesena postelja z zaboji za hrano in na

— Stanujem v samskem domu.

— Zapri okno!
— Počakaj, saj vidiš, da si oblačim srajco!

tramovih viseči obešalniki so ves inventar. V sobah je temačno in zatohlo. Hrano si na hitro pripravljajo sami — v sobi. Delavci pravijo, da zato, ker je hrana v menzi slaba in draga. Hrana stane 5.250 din mesečno.

Težko je zgraditi nov dom. Ni pa res, da ne bi mogli takoj — če bi se sindikat le malo bolj zavzel — precej popraviti stanje tudi v sedanjih pogojih. Pobeljati barake, pregledati okna, očistiti stranišča, postaviti barako za kolesa in uvesti primeren hišni red, ki bi onemogočil brezvestno okvaro prostorov in inventarja, pa bi bilo veliko boljše.

V Zagorju je še en »neresljiv« problem. Internat industrijske rudarske šole, v katerem je 200 gojencev, njegova zmogljivost pa je le 60. Učenci spijo po dva na eni postelji in živijo v neznošnih pogojih. Vsi se strinjajo, da je stanje »res obupno.« A kaj so do sedaj storili?

V Trbovljah, tako v rudniku kot v strojni tovarni prevladuje domačini. Od drugod prišli delavci-samci so v samskih domovih, ki so primerni in dobro urejeni. Vendar tudi v teh domovih že stanujejo nekatere

družine. V rudnikih so mi zagotovili, da novodošle delavce še brez težave spravijo pod streho, v Strojni tovarni pa pravijo, da se zaenkrat izogibajo sprejemati na delo delavce-samce. Večje težave imajo le z delavsko uslužbenškimi restavracijami, ker jih v Trbovljah sploh ni. V Trbovljah okoli 8% zaposlenih delavcev-samcev reflektira na hrano v menzi. Sedaj ustanavljajo Gospodinjski center, ki bo ob znižanih režijskih stroških nudil delavcem-samcem dobro in ceneno hrano.

Torej gre predvsem za tri stvari, ki jih zasledimo v vseh samskih domovih in za katere danes pre malo skrbimo. Nujno je, da se stanovalci samskih domov organizirajo v kolektiv in izberejo iz svoje sredine vodstvo, ki bi poleg skrbi za materialne probleme mislilo in organiziralo družbeno življenje za stanovalce. V domove bi morali pogosteje zahajati sindikalni funkcionarji in se bolj zanimati za materialni, vzgojni položaj samskih domov. V vsakem domu bi morali urediti dnevno sobo, na dvorišču pa tudi športno igrišče. Tudi kakšno okrasno cvetje bi ne bilo odveč. Dalje, potrebno je uvesti v samske domove hišni red, ki se ga stanovalci morajo držati. Samski dom jim mora nuditi kulturne pogoje stanovanja, stanovalci pa so dolžni paziti in tudi sami materialno odgovarjati za inventar. In tretjič — kaže dati dokončni odgovor, ali so to res samski ali pa so to družinski domovi. Čimprej se morajo družine, za katere je sicer soba v samskem domu neprimerno stanovanje, preseliti v dostojnejše stanovanje, kar je stvar tako sindikata in podjetja, kot občine same. Takšnim družinam bi morali priznati prioriteto nujnost. Sele ko bo to rešeno, bo v velikem številu samskih domov moči uvesti hišni red in stanovalec nuditi več udobnosti. V sobah sem velikokrat videl radioaparate, kolesa in drugo. Zdaj se mi, da tu lahko govorimo o socialnem problemu ne zaradi premoženjskega stanja stanovalcev, temveč samo zaradi neurejenih stanovanjskih priuk. D.D.

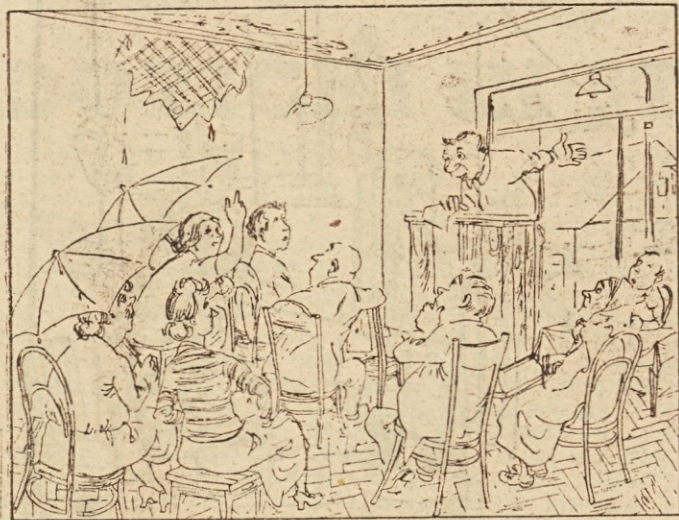
KOLIKO IMAMO ZDRAVSTVENEGA OSEBJA?

Še premalo

V letu 1939 je bilo v Jugoslaviji okoli 4000 zdravnikov. Po osvoboditvi se je število zgravnikov večalo in danes jih je preko 9000. V nekoliko večji meri je naraslo število srednjemedicinskega kadra: od 3800 v letu 1939 na 10.000 v letošnjem letu. Vendar je razmerje števila srednjega medicinskega osebja napram številu zdravnikov še vedno nepravilno. Na enega zdravnika bi bilo prav, če bi prišle tri osebe s srednjemedicinskim znanjem. Sicer je srednjemedicinskih šol dovolj (38), vendar zaradi pretesnih internatskih prostorov ni trenutno omogočen študij večjemu številu kandidatov.

Slabo stojimo z babicami. Vsako leto se jih usposobi 200. To pa še zdaleka ne zadostuje. Če bomo nadaljevali s sedanjo hitrostjo usposabljanja babic, bodo potrebe krite šele v 30 letih, toda le, če nobena babica med tem časom ne umre.

Ali ste izvolili
ZAUPNIKE
DELAVSKE
ENOTNOSTI

Na stanovanjskem svetu: »Le zaprite dežnike, saj ne dežuje več!«

Razumljivo je, da je osnutek zakona o pokojninskem zavarovanju vzbudil pri naših sindikalnih organizacijah, zlasti pa pri zavarovanih samih, veliko zanimanje.

Pomen pokojninskega zavarovanja za delavce in uslužbenca, zamožnost vprašanj, ki se z njim rešujejo ob razmeroma precej omejenih gospodarskih možnostih, narekujejo najširše razpravljanje o njem.

V dosedanji razpravi o osnutku se je največ razpravljavec ustavilo pri VI. poglavju, ki postavlja osnove za določanje pokojnine. Le-ti pa se pri tem poglavju niso zadovoljili le s pripombami na posamezne člene, temveč so postavili načelno vprašanje, ali naj bo osnova z dokumentom dokazana takšna ali drugačna kvalifikacija, ali pa prejemaj delavca ali uslužbenca — to je plača — osnova za določitev osebne pokojnine.

Osnutek odpravlja 20 pokojninskih razredov in predlaga namesto tega 9 kategorij po kvalifikacijah. Dopušta pa večji

vpliv zavarovančeve plače na višino pokojnine, s tem da vpletuje tako imenovano dopolnilno pokojnino zavarovancu, čigar povprečna mesečna plača zadnjih 36 mesecev pred upokojitvijo presega za najmanj 20% znesek pokojninske kategorije, v kateri je zavarovanec razvrščen po svoji strokovni izobrazbi, pri čemer pa dopolnilna pokojnina ne bi smela presegati 50% pokojninske osnove.

Dosedanja praksa je pokazala, da je nosilo določanje osebne pokojnine na osnovi kvalifikacije po sedaj veljavnem zakonu iz leta 1950, v sebi vrsto skoro nerešljivih problemov in negativnih pojavov, ki so vplivali tudi na naše gospodarstvo.

Tako se pogosto dogaja, da mnogi delavci, ki so bili aktivno zaposleni v proizvodnji, niso čutili potrebe po dopolnilni strokovni izobrazbi in poleganju izpitov za pridobitev kvalifikacije. Ob upokojitvi ali tisk pred njo se je začel boj za priznanje in dokazovanje višje kvalifikacije. Niso bili redki primeri, ko

K RAZPRAVI OB OSNUTKU ZAKONA O POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU

ZASLUŽEK NAJ ODLOČA

O VIŠINI POKOJNINE

so delavci celo po upokojitvi polagali strokovne izpite. To se pravi, da niti naš plačilni sistem niti organizacija dela v naši proizvodnji ne spodbujata naših delavcev za pridobitev večje strokovne izobrazbe. Šele pokojninsko zavarovanje je tisto, kar jih ob obstoječem sistemu vzpodbuja za pridobitev višje kvalifikacije. Ni treba poudarjati, da je to eden izmed glavnih vzrokov tako imenovanih papirnatih kvalifikacij, to je, da gre v mnogih primerih le za formalne dokumente o kvalifikaciji, ki naj služijo za priznanje večje pokojninske osnove, ne pa za pridobitev večje kvalifikacije, ki je nujna za naše tehnično vse bolj izpopolnjeno in zahtevno proizvodnjo, kjer se mora večje strokovno znanje odražati v večji produktivnosti dela, tako kakovostno kot količinsko, kar je osnova našemu splošnemu napredku, zlasti pa dvigu naše življenjske ravni.

Zato je večina mnenja, da sone določbe v osnutku glede uvrščanja v pokojninske razrede vse preveč na takšnih formalnih kvalifikacijah in premalo na dejanskem delu, ki ga zavarovanec opravlja in po katerem je tudi plačan.

Sodobna organizacija dela zahteva vse večjo specializacijo za opravljanje dela na določenih delovnih mestih. Zato ne moremo kvalifikacij poenostaviti in grupirati delavce in uslužbenca na štiri klasične skupine kvalifikacij, kot smo to delali doslej, če nečemo biti v nasprotju z življenjsko prakso in razvojem našega gospodarstva.

Mnogi kolektivni že začenjajo analitično ocenjevati delovna mesta in bodo delavce v določeni gospodarski organizaciji razporedili v nepretrgano verigo kategorij po delovnih fazah in delovnih mestih določenega tehnološkega procesa in organizacije dela.

Pri takšnem ocenjevanju in razporeditvi delovnih mest pa nastopa kvalifikacija kot ekonomska zahteva delovnega mesta po določenem konkretnem strokovnem znanju, ki ga mora delavec obvladati, če hoče zasedati določeno delovno mesto. V tarifni postavki pa je kvalifikacija le posredni činitelj, ki naj vpliva na njeno višino. Čeprav je lahko ta vpliv v nekaterih primerih pretežno odločilen, vsako delovno mesto, zlasti ne za tiste gospodarske panoge, kjer delajo delavci pod izredno težkimi delovnimi in zdravju škodljivimi pogoji. Šele končna vrsta vseh činiteljev, ki se po analitičnem sistemu ocenjevanja delovnih mest ocenjujejo pri določanju tarifne postavke, kot so poleg kvalifikacije še odgovornost za organizacijo dela ali pa predmet dela ter delovni pogoji, tvorijo realno osnovo za tarifno postavko odnosno družbeno priznanj delež pri ostvarjenj vrednosti v proizvodnji v odnosu na količino in kakovost opravljenega dela.

Torej, kvalifikacija mora imeti svoje ekonomsko opravičilo že in predvsem v proizvodnji. In če vemo, da pri nas še nimamo preveč kvalificiranih delavcev, potem nam mora biti povsem jasno, da je potrebno vzpodbujati in materialno zainteresirati za strokovno izobraževanje že mlade delavce in to v proizvodnji, ne pa da nastane

vprašanje kvalifikacije šele ob upokojitvi. S tem bo odpadel tudi pritisk za priznanje tako imenovanih papirnatih kvalifikacij, ki ga povzročajo predvsem obstoječi pokojninski sistem.

Dosedanja in predlagani sistem določanja pokojninskih osnov pa posebno prizadeneata tiste delavce, katerih delo sicer ne zahteva kakšne posebne strokovne izobrazbe, vendar imajo razmeroma visoko plačo bodisi zaradi težkih delovnih pogojev ali pa visoke storilnosti pri delu. Tudi pri kvalificiranih delavcih se postavljajo vprašanja, ali naj imajo vsi enako osnovo. Saj vemo, da so znatne razlike v kakovosti in količini opravljenega dela znotraj ene stroke, zlasti pa so razlike v zahtevnosti med poedimimi strokami in gospodarskimi panogami. Kajti tudi pojem kvalifikacija je navezadnje le relativen pojem, ki se ne da meriti z nekimi absolutnimi merili.

Zato bi bilo potrebno, da postavijo novi zakon o pokojninskem zavarovanju predlagani osnutek o določanju pokojninskih osnov z glave na noge, tako da bo osnova plača odnosno zaslužek delavca ali uslužbenca, kvalifikacija pa bi bila kvečjemu le korektiv in ne obratno, kot je to sedaj.

Tega mnenja je bila tudi konferenca predstavnikov vseh najvišjih sindikalnih vodstev, ki je tudi v podrobnejših razpravljala o predlaganem predosnutku.

Posebna slabost predlaganega sistema pa je, da je zelo zamožan in da si bo mogel le malo sam izračunati, kolikšna pokojnina mu pripada. Tudi v tem pogledu bi bila pokojninska osnova po plači mnogo enostavnejša in razumljiva. J. P.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Zveza strojnikov, strojevodij in kurjačev: Nimamo namena polemizirati z vašimi trditvami, saj nekateri res ni mogoče vzeti za dovolj resne kot je n. pr. ta, da so vsi strojniki visokokvalificirani — samo ne takoj po izpitu, pač pa po dveh oziroma štirih letih prakse. To je zavijanje določb pravilnika o kvalifikacijah, ki so potrebne za upravljanje parnih strojev in turbin, kotelskih naprav, motorjev z notranjim izgorevanjem in vodnih turbin, ter o pridobitvi teh kvalifikacij in poskus, prilagoditi te določbe pojmovanjem ki niso dočela v skladu z njimi. Očitata, da je odgovor neznanje pravilnika. Tudi ta vaša trditev ne drži, kajti v odgovoru, s katerim se vi strinjate, je prav citiran pravilnik oziroma je prepisano besedilo, ki se tiče vašega vprašanja in ki seveda govori proti vašemu mnenju, ki bi radi vse strojnike proglasili za visokokvalificirane, čeprav tega pravilnik ne dovoljuje, kar pa tudi priznavate. Niti vam niti nam ne preostane drugega kot ostanemo pri besedilu in vsebini pravilnika, pa se lahko takoj sporazumemo. Zal moramo ugotoviti, da prav nič ne vpliva na stanje stvari, če se ne strinjate s tem da se napake pri kvalifikaciji delovnih mest letos na delu odpravijo. Strinjamo se z vami v ugotovitvi, da to ni prav. Tudi mi smo mnenja, da je to prava, kar je razvoja in novih predpisov. Toda znani so nam razpisi Zvezne komisije za plače v gospodarstvu in tudi pravilo zveznega družbenega plana za 1956. leto ne dovoljuje prekvalifikacij, kajti prekvalifikacija neogibno povzroči spremembo tarifne postavke, češar pa to pravilo ne dovoljuje. Res povzroča razne neugodnosti in to ne samo v primeru strojnikov, toda takšno je pravno stanje, s katerim se sicer tudi mi dočela ne strinjamo, toda ga moramo upoštevati in ga upoštevamo. Vi skrišate obrazložiti določbe pravilnika tako, da bi se našla možnost za zvišanje tarifnih postavk. Zal, ta poskus ne more biti zanjkrat uspešen, čeprav smo tudi mi mnenja, da bo treba preiti ali sicer omogočiti prekvalifikacije delovnih mest povsod tam, kjer so izšli novi predpisi o stopnji strokovnosti.

OTROŠKI DODATEK

P. A., Pretež: Avgusta letos ste prodali gozd. Septembra je bila kupna pogodba vpisana v zemljiško knjigo. Od kdaj lahko prejmete dodatek?

Odgovor: Po 40. čl. uredbi o otroških dodatkih pridobi upravičenec pravico do otroškega dodatka, če proda svojo nepremičnino, po šestih mesecih od

dneva, ko je bila prodaja vpisana v zemljiško knjigo. Potemtakem boste pravico do otroškega dodatka lahko z uspehom uveljavili šele s 1. aprilom prihodnjega leta, ko bo iztekla šestmesečna doba po vpisu v zemljiško knjigo. Seveda pa lahko to svojo upravičenost uveljavljate že sedaj. Vložiti morate prijavo na okrajni zavod za socialno zavarovanje (ne na socialno skrbstvo!) in priložiti potrdilo uprave za dohodke o davčni obveznosti in premoženjskem stanju, potrdilo o obstoju rednega delovnega razmerja, ki traja najmanj nepretrgoma eno leto ali pa vsaj dvajset mesecev v zadnjih dveh letih, in končno tudi sklep o vpisu kupo-prodajne pogodbe v zemljiško knjigo.

ZAPOSLITEV

T. I., Mozirje: V korist podjetja ste morali opraviti šoferski izpit. Toda sedaj, ko ste se želeli zaposliti kot šofer, so raje sprejeli novega šoferja brez prakse, toda zato ker je v svaštvu s predsednikom upravnega odbora in s prejšnjim šoferjem, ki je kaznovan. Hkrati so vam sedaj znižali tarifno postavko od 45 din na 43 din, čeprav ste ostali na istem delu. Smatrate, da je upravni odbor ravnal nepravilno in da tudi tarifne postavke ne bi smeli znižati. — **Odgovor:** Ničče nima pravice do določenega delovnega mesta ali določene zaposlitve. Seveda pa to ne preprečuje, da bi nihče ne mogel presojeti primernosti in pravilnosti določene zaposlitve. Če je res, kar pišete v svojem pismu, potem lahko utemeljeno menimo, da je ravnanje upravnega odbora in direktorja nepravilno, nesmotrno in zapravljivo. Tudi to bi bilo dopustno trditi, da je tak način zaposlovanja zloraba položaja v korist svojega sorodstva, seveda — da poudarimo — če je točno, kar pišete, in če imate res vse potrebne kvalifikacije za voznika tovornega avtomobila. Ni pa na razpolago nobenega pravnega sredstva, da bi vi uveljavili svojo zahtevo po tem

mestu. Edino delavski svet lahko razveljavi ukrep o zaposlitvi, če ugotovi, da je res podana zloraba in da ni potrebe. Če ste ostali na istem delovnem mestu, potem ni zakonite osnove za znižanje tarifne postavke, če se tarifni pravilnik ni spremenil. Tudi postavitev na delovno mesto z nižjo tarifno postavko ni dopustna proti volji delavca, razen kadar to zahteva neogibna potreba ali če ni dela na višje tarifiranih delovnih mestih. V zmoti pa ste, ko mislite, da vam morajo priznati tarifno postavko glede na vašo strokovnost. Za določitev tarifne postavke je merodajna zaposlitev na določenem delovnem mestu, ne pa zgolj neka kvalifikacija. Kdor ni zaposlen svoji kvalifikaciji ustrežno, ne more zahtevati tarifne postavke po tej svoji kvalifikaciji. Delo in delovno mesto sta odločilni merili; čeprav ste strojni ključavničar, ne morete zahtevati tarfne postavke za ta poklic, če opravljate dela pomožnega kurjača. In če je to delovno mesto označeno za polkvalificirano, potem lahko prejmete samo tarifno postavko za to polkvalificirano mesto. Ne plačuje se kvalifikacija ne glede na zaposlitev, temveč delo in kvalifikacija samo preko dela ter v delu uveljavljena.

Šin podr. Mlinostroja: Ni vam jasno, kako za obrtništvo pridobljena stopnja kvalifikacije ustreza kvalifikaciji, potrebni za industrijo, kacije ustreza kvalifikaciji, potrebni za industrijo. To pravilo je verjetno prišlo v poštev, ko je bil 1950. leta določen tej osebi naziv specialista. In prav ta naziv je bil verjetno odločilen pri upokojitvi. Po splošnem navodilu o pridobitvi strokovne izobrazbe s praktičnim delom v podjetju se namreč prizna delavcem, ki so dobili naziv specialista, strokovna izobrazba kvalificiranega delavca. Nastane torej vprašanje, zakaj že takrat ta oseba ni bila prevedena v naziv višjega specialista ali celo mojstra, če ima take kvalifikacije kot jih opisujete v svojem pismu. Seveda pa ne izključujemo možnosti morebitne pomote. Zato naj ta oseba vložijo pritožbo, če smatra, da Zavod za socialno zavarovanje ni bil verodostojnim dokazom ni upošteval stopnje strokovnosti.

IZŠLA JE KNJIGA: HIGIENA PREHRANE IN ŽIVIL

Ne samo za vajence

Pouk v naših vajenskih šolah je bil doslej težaven, ker šole niso imele potrebnih učnih knjig. Predavatelji so morali vse gradivo narekovati. Zaradi tega je Odbor za založništvo pri Trgovinski zbornici LRS sklenil šolam preskrbeti razne knjige. Doslej so izšle že tri: »Vaje iz trgovinskega računstva«, »Knjigovodstvo za vajence«, in nedavno »Higiena prehrane in živil«. V tiskovni sta še knjigi »Organizacija in tehnika v trgovini« (prof. ing. Edvin Dobečič) ter »Trgovinsko računstvo« (Ado Klavžar ter ing. France Ažman). Kot skripta je izšlo v treh zvezkih »Blagoznanstvo«, ki bo po praktičnem preskusu v šolah izdano v knjigi. Pripravljajo še tudi učbenike za nemščino, gospodarski zemljepis in aranžerstvo.

Tretja najnovejša učna knjiga za vajence trgovinske stroke ob-

ravnava higieno prehrane in živil. Pravi zadnje mesce posvečamo v obratih, ki se pečajo s prehrano in živilom, posebno pozornost higieni. Kakor je znano, so bile ugotovljene številne in prav velike pomanjkljivosti, marsikje pa tudi vsako pomanjkanje najmanjšega čuta odgovornosti za čuvanje ljudskega zdravja. Vodstva številnih obratov so bila že kaznovana, nekatere obrate so celo zaprli. Toda, kako naj izboljšamo stanje, če uslužbenci v teh obratih nimajo možnosti spoznati temeljna načela higijene prehrane in živil. Saj je vendar treba dati človeku — predvsem delavcu in uslužbencu v prizadetih podjetjih — smisel in občutek za potrebo higijene in šele nato bo delo uspešno in lažje. Temu namenu bo zelo koristila omenjena knjiga HIGIENA PREHRANE IN ŽIVIL, ki jo je napisal ing. A. Nerima.

Čeprav je knjiga v prvi vrsti namenjena vajencem, je snov v nekaterih poglavjih obdelana obširneje in posega ponekod globlje, kakor bi to bilo potrebno za same šolske potrebe. To pa zaradi tega, ker izdajatelj želi, da bi knjigo uporabljali tudi delavci in uslužbenci v živilsko-prehrabnih obratih katere koli vrste in ne samo vajenci v šolah.

Knjiga ima tri dele in 140 strani. Prvi del je splošni (splošni pojmi o higieni, osebna higiena, higiena bivalušč in prodajnih prostorov, vode ter vodne preskrbe ter poškodbe pri delu), drugi del je posvečen prehrani (sestavine hranil, koristni in škodljivi mikroorganizmi v živilih, predelava in izkoriščanje hrane v organizmu, načini shranjevanja živil - konzerviranje, embalaže in zavarovanje živil, trgovskih prostorov in skladišč pred različnimi zajedalci), tretji del pa obravnava 13 skupin živil, zdravstveni nadzor na živilih, vrednostne skupine jabolk ter ima preglednico o sestavi, kalorični, rudninski in vitaminski vrednosti živil. Tudi slovnico je navedeno. Knjiga ima tudi precej slik, ki pojasnjujejo besedilo.

— Halo! Da... Tu električna centrala...

Knjigo priporočamo vsem, ki imajo opravka s prehrano in živilom, saj bo — čeprav je predvsem namenjena vajencem - koristna tudi njim.

in prihodnje leto bo sredi Ljubljane na križišču Trubarjeve in Resljeve ceste zrastle nova šestnadstropna stolpna hiša. V pritličju in prvem nadstropju bo podjetje odprlo trgovino, v ostalih petih nadstropjih pa bo 10 družinskih stanovanj.

Sklenili so tudi, da ne bodo dvignili cen svojih proizvodov, čeprav bodo morali napraviti nove kalkulacije in upoštevati dejanske proizvodne stroške. To bodo uspeli, ker bodo ukrenili vse, da povečajo proizvodnost dela.

OBCNI ZBOR PODRUŽNICE TOVARNE »ANGORA«

Priporočila delavskemu svetu

Na občnem zboru sindikalne podružnice tovarne »Angora« v Ljubljani, ki je bil pretekli četrtek, je bilo delavsko upravljanje ena izmed osrednjih zadev.

S tečajem za člane delavskih organov upravljanja so precej dolgo odlašali. Občni zbor je podrobneje razložil, kako potreben je tak tečaj in sedaj se bo tak tečaj končno začel. Pohvaliti so dosedanje delo delavskega sveta,

priporočili pa so, da bi posnemali tiste delovne kolektive, kjer dobe člani delavskega sveta gradivo za zasedanje že prej v roke, da bi ga mogli dobro proučiti, se posvetovati z delavkami in določiti svoja stališča.

Ta delovni kolektiv je med redkimi, kjer so vsi zaposleni tudi sindikalno organizirani in kjer ni nikogar, ki bi bil v zaostanku s članarino.

V. J.

KORISTEN SKLEP DELOVNEGA KOLEKTIVA »OBRNIK«

Stanovanje bodo gradili

Podjetje »Obrnik« v Ljubljani ima danes 11 obratov in poslovalnic. To je močan kolektiv z okoli 300 člani. V torek je zasedal delavski svet tega podjetja, ki je ob tromesečnem poročilu pregledal rezultate dela kolektiva.

Plan proizvodnje so dosegli s 108,8% pri tem pa so dosegali norme povprečno s 109,5%, kar kaže, da so v podjetju realno planirali in realno postavljali norme.

Med najvažnejše sklepe tega zasedanja je vsekakor šteti tistega, po katerem bodo delo dobrička, določenega za plače, dali za gradnjo stanovanjske hiše. Pri tem so odobrili delo komisije za pripravo te gradnje. Iz dobrička so do sedaj zbrali okoli milijon dinarjev. Računajo pa

še na dotacijo in pa še na dobiček ob koncu leta, ki ga bodo prav tako uporabili za gradnjo. Zaprošili so že za kredit 40 milijonov dinarjev, naročili načrte

Obvestilo

Občinske sindikalne svete in sindikalne organizacije, pri katerih so blagajne vzajemne pomoči oziroma sindikalne organizacije, ki jih nameravajo v prihodnjem letu ustanoviti, obveščamo, da bomo založili, če bo dovolj naročil, naslednje tiskovine, ki so potrebne blagajnam vzajemne pomoči za nemoteno poslovanje:

1. Pristopne izjave BVP po 1.— din.
2. Članske knjižice, ki bodo podobne kot hranilne knjižice, le da bo manjši format po 15.— din kom.
3. Člansko kartoteko, ki bo vsebovala osnovne podatke člana in rubrike v katere bi blagajniki vpisovali članske vloge in izplačila kratkoročnih in dolgoročnih posojil članom in vrnitve posojil po 5.— din komad.
4. Obrazec — spisek vplačanih članskih vlog, v katerega bodo blagajniki oziroma poverjeniki vpisovali zaporedno člane in višino članskih vlog, ki so jih vplačali. Približno po 6.— din.
5. Obrazec — prošnja (prijava) za posojilo, ki jo izpolni član; rešitev, ki jo izpolni odbor po sklepu in obveznosti, ki jih sprejema član, ki je dobil dolgoročno ali kratkoročno posojilo in obveznosti porokov. Cena bo približno 3.— din za komad.
6. Obrazec — priznanica prejetega posojila. Cena bo približno 1.50 din za komad.
7. Obrazec — finančni poročil o stanju blagajne, ki vsebuje tudi osnovni bilančni pregled premoženja in sredstev BVP. Obrazec bo stal cca 3.— din za komad.

Prosimo sindikalne organizacije, ki se zanimajo za te tiskovine, da potrebo nemudoma sporoče občinskemu sindikalnemu svetu s točno navedbo, koliko komadov posameznih tiskovin bi potrebovali.

Občinski sindikalni sveti naj čimprej zberejo naročila od sindikalnih organizacij in sicer: katere tiskovine in koliko jih naročajo, oziroma potrebujejo. Pri tem je upoštevati tudi potrebe za vse one blagajne, ki jih bodo sindikalne organizacije še ustanovile. Zbrane potrebe oziroma naročila naj občinski sindikalni sveti sporoče Republiškem svetu ZSS do 30. novembra, da bi nam bilo mogoče založiti tiskanje teh obrazcev, kolikor bo dovolj naročil.

RSZSJ za Slovenijo

SADJE VIR ZDRAVJA IN MOČI

...!...

... ?...

Tako, vsakemu tri jagode...

RAZMIŠLJANJE OB SEJI PREDSEDSTVA ZVEZE SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV SLOVENIJE

KORISTNO S PRIJETNIM

V petek, 9. novembra je bila v Delavski knjižnici seja Predsedstva Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije. Na seji so člani predsedstva razpravljali o uresničenju napotkov s posvetovanja zastopnikov Svobod; o sklicanju seminarja z nekaterimi člani prosvetnih društev; o predlogu za družbeno upravljanje prosvetnih domov; o sodelovanju z ostalimi organizacijami pri izobraževanju odraslih in ustanovitvi Izobraževalnega centra.

Nekateri podatki z občnih zborov prosvetnih društev kažejo, da niso povsod pravilno razumeli zadnjega posvetovanja Svobod v Ljubljani, kjer je član Predsedstva Zveze, tovariš Stane Kavčič poročal o kulturnem in zabavnem življenju v prosvetnih društvih. To poročilo in razpravo so ponovno kod tolačili po izvelečkih v naših dnevnikih časopisih, ki kažejo, da tudi pričujočim novinarjem ni bilo povsem jasno poročilo, nekateri, ki so bili na tem posvetovanju pa tudi niso dojeli bistva. Zdi se nam, da pojem — kaj je kulturno razvedrilo — še marsikomu ni jasen. Nekateri odbori društev nihajo med dvema skrajnostmi: kulturno razvedrilo je zgolj udejstvovanje v amaterskih umetniških skupinah ali pa druga skrajnost — samo veselje večeri, veselice, ples, izleti. Redkokje pa oboje združujejo, razširjajo in prilagajajo sodobnim potrebam.

Pri nas imamo na tisoče igralcev, pevcev, glasbenikov, ki prebijejo na vajah na sto tisoče prostih ur. Nekje pravijo, da ti ljudje ves prosti čas »žrtvujejo za druge«. To je majava resnica. Vsi ti amaterji čutijo do igranja, petja, glasbe, posebno veselje; oni se na vajah,

še bolj pa ob nastopih, razvedre, veselijo. Res pa je, da nikjer večjih uspehov brez trdega dela. In predvsem to delo, izredna prizadevnost in hotenje je najlepše, to hotenje zasluži pohvalo. Toda amaterska dejavnost zajema le določeno krog ljudi, večina pa nima časa ali ni dovzetna za takšno udejstvovanje.

Prav tem ljudem, ki jih prepuščamo samim sebi, je bilo namenjeno zadnje posvetovanje Svobod. Nihče ni imel namena kakorkoli zavirati, odsvetovati dosedanje dejavnost. Na posvetovanju so bile nakazane le nekatere slabosti dosedanjega dela, ki pozablja na vlogo in vpliv filma, radia, časnikov in kulturnih profesionalnih ustanov na prosvetno delo in potrebo po razširitvi in večji sprostivni te dejavnosti.

Seveda pa je bilo vsakomur, ki pozna društveno življenje in prilike v katerih delujejo naša društva, jasno, da teh napotil ni mogoče čez noč uresničiti, da je uresničenje teh potreb vezana na daljši čas. Najbolj občutna ovira za razširitev zabavnega življenja so prostori. Naš gospodarski položaj nam trenutno ne dovoljuje, da bi začeli s pospešeno gradnjo kulturnih domov. Toda začeti je vsekakor treba povsod tam, kjer imajo za gradnjo pogoje. Stvarnejše se nam zdi, da društva obudijo pri vseh merodajnih večje zanimanje za prosvetno delo. Zdi se nam, da nismo daleč od resnice, če trdimo, da le redki občinski odbori vsaj enkrat na leto razpravljajo o delu prosvetnih društev, njihovih potrebah in nalogah, ki jih imajo občine do prosvetnega dela. Zanimivo bi bilo pogledati, o čem razpravljajo svetli za kulturo in prosveto v

občinah, kjer nimajo poklicnih umetniških ustanov, še bolj zanimivo bi bilo zvedeti — kolikšna sredstva imajo ti sveti na razpolago za pomoč prosvetnim društvom. Občani ne plačujejo davkov samo za komunalne naprave, za socialno skrbstvo, marveč tudi za zadovoljitev najosnovnejših kulturnih potreb.

Občinskim ljudskim odborom je jasno, da morajo skrbeti za šole, da morajo določiti del sredstev predvideti za redno poslovanje osnovnih šol, nižjih gimnazij, ne morejo pa razumeti, da nimajo skoraj nič manjših obveznosti do prosvetnih društev. Šola je občinska zgradba, kulturni dom pa društvena. In potem mora seveda vsakdo skrbeti za »svoje«? Marsikje so prostori, v katerih se razvija kulturno življenje, last Partizana ali kmetijske zadruge. Marsikje morajo plačevati društva za vzdrževanje svojih prostorov vsote, ki predstavljajo veliko breme za prosvetno društvo in hromijo njihovo delovanje. Skrajni čas je že, da začnemo

razpravljati o družbenem upravljanju prostorov, ki jih uporabljajo prosvetna društva. Skrajni čas je že, da tisti občinski ljudski odbori, ki doslej niso pokazali dovolj razumevanja za prosvetno delo, uvidijo, da je za razmah prosvetne dejavnosti potrebna moralna pomoč, predvsem pa gotovna sredstva in podpora. Da ne sme biti ravno knjižnica ali društvena soba prvi prostor v kraju, ki ga lahko pri raznih selitvenih kombinacijah društvu odvzamejo. Prav tako ne sme biti samo opuščena mlekarina, krojaška delavnica ali čevlarska delavnica prostor, ki bi ga bili na občini pripravljene oddati prosvetnemu društvu.

Govoriti o smotrnem kulturnem in zabavnem življenju, dokler ima društvo na razpolago eno ali dve sobici, je težko, posebno še, če so sobe med sabo oddaljene. Zdi se pa nam, da imamo v nekaterih industrijskih središčih že prostore, ki bi jih lahko v večji meri izkoriščali za prosvetno delo. Tako so na primer pisar-

ne Socialistične zveze, sejne sobe občinskih ljudskih odborov, najlepši prostori v kraju. V njih bi bilo mogoče prirediti manjše koncerte s solisti, razgovore, čajanke...

Skratka, tudi v sedanjih pogojih, ki še niso rožnati, je mogoče v kraju marsikaj storiti, da bo življenje delavcev prijetnejše.

Zamisel o delavskih klubih se zdi nekaterim prosvetnim delavcem še prenagljena, ker nimajo za to na razpolago dovolj sredstev. Toda, če bi čakali prekrizanih rok, bi jih tudi nikdar ne imeli. V začetku bodo ti klubi res skromni zametki tega, kar bo sčasoma s spoznanjem potrebe, nastalo. Toda če kakršnokoli stvar, na katero smo danes ponosni, pogledamo v njenem nastajanju, vidimo, da je bil začetek vsepovsod skromen.

Uspeh pa bo dosežen le tam, kjer med drugim vedo, kaj hočejo in kako bodo to dosegli. Prav to, kako organizirati zabavno življenje, pa je marsikateremu prosvetnemu društvu še nejasno. Zato bo potrebno sklicati še več posvetovanj, proučevati bi kazalo izkušnje in jih posredovati društvom, ki delujejo v podobnih pogojih. Bilo bi škoda, če bi se ta misel izrodila, če bi skušali dati zabavnemu življenju cirkuško obeležje, kot to poskušajo nekatere gostujoče zabavne skupine z neslanimi programi. Izkušnje pa hkrati kažejo, da so izgubili občinstvo povsod tam, kjer so vso svojo dejavnost ovili v sivo resnost.

Kakor je potrebno v amaterske skupine vnesti več spročenosti, razgibanosti in veselja, tako je potrebno razmišljati tudi o pestrosti izobraževalnega dela, po odpravi raznih improvizacij, ki se jih še poslužujejo nekatere prosvetna društva. Vseh teh nalog pa ne bodo zmogla prosvetna društva sama, kajti vsa ta dejavnost zahteva skrbno študija, proučevanja, posredovanja izkušenj ter pomoči z različnimi publikacijami in tehničnimi pripomočki. Prav zato pomeni ustanovitev Izobraževalnega centra zametek prepotrebne študijske ustanove, ki bo znatno pripomogla razširitvi in poglobitvi izobraževalne dejavnosti.

Tokrat ne bomo podrobneje pisali o nalogah Izobraževalnega centra, ker je bil glavni del teh nalog objavljen že v poročilu tovariša Romana Albrehta na zadnjem plenumu Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo in ker nameravamo v eni izmed naslednjih številki našega lista o tem še poročati.

Večina prosvetnih društev je že izvedla občne zборе, v kratkem bodo po okrajnih središčih sklicali letne skupščine. Prav na njih bo kazalo posebno skrb posvetiti kulturno zabavnemu življenju in določene nakazati, kako naša društva organizirajo to dejavnost.

KULTURNE VESTI

Tudi izobraževanje in zabava sta potrebni

Piran: Občnega zbora Svobode v Piranu se je udeležil tudi predsednik Sveta Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije tovariš Ivan Regent. Na občnem zboru so ugotovili, da v društvu deluje šest sekcij, od katerih sta najbolj aktivni pevska in dramska. Društvo je doslej vse premalo skrbelo za vključevanje delavcev in mladine v društvo.

Iz blagajniškega poročila je bilo razvidno, da gospodarjenje s skromnimi fi-

nančnimi sredstvi ni bilo vedno skrbno, da tudi članarine niso pobirali; hkrati pa bo potrebno za popravo Tartinijevega gledališča dobiti nekaj sredstev, da bodo sekcije lahko delovale.

V razpravi je tovariš Ivan Regent nakazal nekaj novih oblik njihove dejavnosti in opozoril člane, da se bodo morali sami spoprijeti tudi z denarnimi težavami in da morajo v prvi vrsti pobirati članarino, ki je tudi del dohodkov. Povedal je, da se samo s starimi oblikami delovanja, kot so pevski zbori, gledališke skupine in godbe, seveda ne moremo zadovoljiti, čeprav nihče ne zanika, da je umetniška amaterska dejavnost potrebna, marveč, da je poleg tega treba člane tudi izobraževati in skrbeti za kulturno razvedrilo.

Občni zbor je sklenil, da bodo v Piranu osnovali občinski svet Zveze Svobod in prosvetnih društev, kajti razen piranske Svobode deluje na njihovem področju še Svoboda v Sečovljah, Prosvetno društvo Sloga v Ravnu, lahko pa bi ustanovili prosvetno društvo tudi v bližnji Luciji in Padni.

»Pot do zločina«

Kamnik: Delavsko prosvetno društvo Svoboda Bežigrad iz Ljubljane je gostovalo v Kamniku s Kranjčevno dramo »Pot do zločina«. Igra je bila skrbno pripravljena in so bili igralci deležni topllega priznanja. Obisk prireditve pa je bil slab, kar je po pogostih uprizoritvah v mladinskem tednu razumljivo; Kamničani pravijo, kako prav bi nam prišlo tako gostovanje v času, ko po ves mesec ni nobene kulturne prireditve.

Lado Lamut: Vaja za Celjske grofe

»MOLČEA USTA« NA ODRSKIH DESKAH SVOBODE KRANJ

DOBRO SO ZAIGRALI

Dramatska sekcija »Svobode« v Kranju je ena izmed najbolj delavnih in številnih sekcij tega društva. Čeprav stopa ta sekcija letos šele v tretjo sezono, nas iz leta v leto preseneča z novimi deli in večjimi uspehi. To pa kljub vsem težavam, ob pomanjkanju prostorov in opreme. Dobra volja, vztrajnost in tovarištvo preveva člane igralske sekcije. Vsako leto nas razveseli s 4 do 5 premierami, ki so dobro obiskane. V neposredni bližini poklicnega gledališča ima to, lahko bi rekli — delavsko gledališče svoje stalno občinstvo, kateremu je pravzaprav namenjena vsa dejavnost društva. In še eno posebnost ima ta igralska skupina! V njej prevladuje mladina. To dejstvo je še zlasti razveseljivo spričo stokanja drugih društev, da nimajo mladine. Pri kranjski igralski skupini bi lahko rekli ravno nasprotno, saj ji primanjkuje starejših igralcev, ki so odšli v poklicno gledališče kot honorarni igralci ali pa več ne nastopajo. V tem kolektivnu vlada iskreno tovarištvo in smisel za kolektivno delo, saj ni nedejše, da bi ne šli vsi člani na skupen izlet v bližnjo okolico.

Letošnjo sezono so začeli ob proslavi 20-letnice tekstilne stavke, ko je dramska sekcija ponovila dramo William Helmutove: »Straža na Renu«. V tednu proslav so uprizorili to igro v Kranju, drugič pa v Preddvoru.

Prva predstava letošnje sezone so bila Rimerja Harrisa »Molčea usta« (Johnny Belinda), drama v treh dejanjih (osmih slikah). Poleg treh predstav za kranjsko in okoliško prebivalstvo, so igro gledali še delovni kolektivi »Inteksa« in »Iskrea«. Igra je zlasti navdušila Iskrane, ki so sklenili, da bodo organizirali še eno predstavo za tiste, ki se je še niso udeležili.

Drama »Molčea usta«, ki ima sicer srečen konec, čeprav je bil drago plačan, je vseskozi realistično dramatsko delo, v katerem pisatelj riše ljudi in njih značaje v okolju, kakršen je v mali, skalnati, pusti in revni ribiški vasi na otoku Prica Edwarda. Na tem otoku se ljudje preživljajo s skopimi darovi slabe zemlje in z ribolovom. Na trdi zemlji morajo zagrabiti za delo prav vsi ljudje, če si hočejo pridelati toliko, »da jim duša ne uide iz telesa«, kakor trpko pripomni mlinar Black Mc Donald. V vasi živijo zaprto, konservativno življenje. V njo še ni prodrl duh modernih, liberalnejših nazorov niti zadnje pridobitve moderne tehnike od avtomobila do radia. Nad vestnim izpolnjevanjem vseh takih dolžnosti in nad čuječnostjo pred novimi nazori ali slabimi vplivi, skrbno bdijo članice ženskega društva cerkvene občine, od katerih sta najnovejši predsednica in tajnica. Ti dve, skoro histerični tercijalci pleteta vse niti zdrah in obrekovanj v vasi. Drama prikaže te ljudi v vsej svoji goloti...

Res, delo je napisano v stilu, ki ga v literaturi in kritiki omalovažujejo, je pa pisano resno in prepričljivo. Iskanje sredstev, ki bi gledalca pretresala in ganila, nikdar ne gre čez meje realnosti. Iz dela veje ista človeška toplina, ki zagrabila tako igralca kot gledalce. Ravno ta odlika je pripomogla delu, da je preromalo skoro cel svet bodisi na filmskem platnu bodisi na odru. Žalostna usoda gluhonemega dekleta in matere pritegne človeka k sočustvovanju in gledalec se skupaj z njo in zdravnikom ter stari mlinarjem, očetom »mutastek«, bori proti vsem intrigantom, ki ne privoščijo dekletu vsaj nekaj po naravnem zakonu pripadajoče sreče ter zvestega in dobrega prijatelja. Vse delo je zelo blizu preprostemu delovnemu

PISMO O DOLINI MIRU

Zakaj tako?

Dragi tovariš urednik! Sicer se nisem še nikdar doslej oglasila v nobenem listu, vendar si ne morem kaj, da bi ne povedala svojega mnenja ob novem filmu »Dolina miru«. O njem se govori povsod in samo dobro. Čudovit film, ki ne bo pozabljen nikdar.

Nikakor pa ne morem razumeti vseh kritik, ki so jih in jih še prinašajo naši časopisi in jih smatram za osebne napade na naše najmočnejše filmske ustvarjalce.

Ce že nimajo moralne in etične osnove za svojo »filmsko strokovno kritiko«, bi naj tujci ljudje poznali vsaj osnovne zakone življenja in razvoja. Potem se ne bi zgodilo, da bi pisali v »Ljudski pravici« pod »Kljub pomanjkljivosti korak naprej«: »Dolina miru« je tipičen tezni

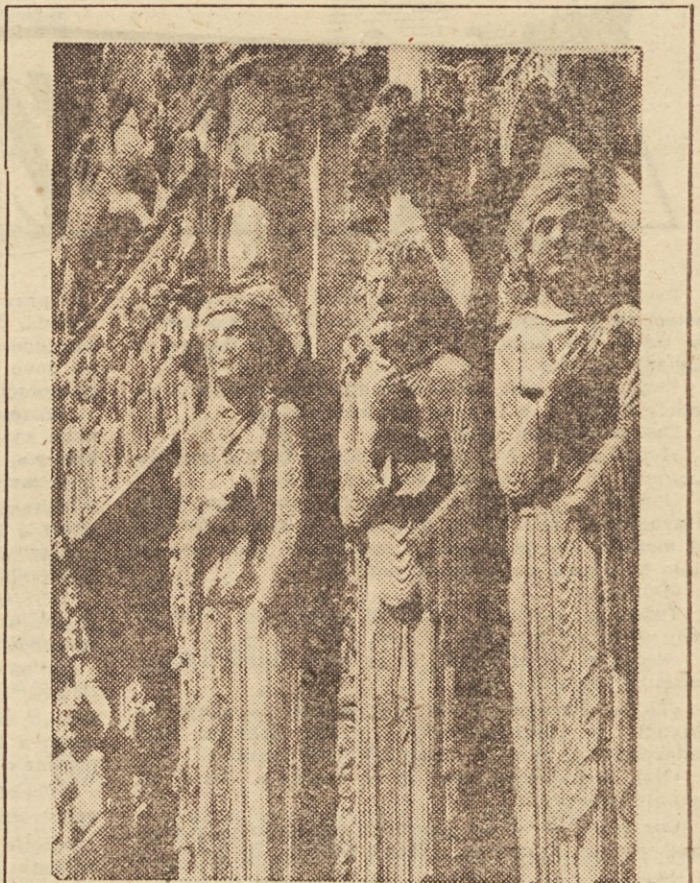
film in kot tak zelo aktualen. Naša naloga pa je, da ugotovimo, ali je morda kaj več kot samo aktualen... in dalje: njeno pravo vrednost bomo spoznali šele, ko ne bo več aktualna, tako presneto aktualna — upajmo, da bo to prav kmalu...» Da, ta človek, ki naj bi dvigal estetski nivo povprečnih gledalcev, ki naj bi učil vrednotiti umetnost niti ne ve, da bo ta vsebina aktualna vse dotlej, dokler so na svetu možnosti vojne, to je, dokler bo kapitalizem in njegov proizvod kolonializem, dokler bo kjerkoli še obstajalo izkoriščanje človeka po človeku.

Ljudje so se naveličali gledati vojne filme. Vendar takih kot je »Dolina miru« ne. To živo dokazujejo neštete pohvale in občudovanja našega novega filma. Pravijo,

človeku, ker prikazuje košček življenja iz njegovega okolja.

Dramo je smiselno zrežiral Riko Poženel včasih bolj včasih manj realistično, ponekod pa celo pregrebo. Požrtvovalni predsednik sekcije Tone Hetko je verno prikazal starega mlinarja Black Mc Donald, ki je še vedno dovolj krepak, da vrže mladega izivača Lockija v kot. Ča je predstavnik opozicije, ki skupaj z zdravnikom (Lojze Založnik) in mesarjem Dingwelmom (Rado Kokalj) kljubuje celi vasi v borbi proti zaostalosti in mračnjaštvu. »Ta mustasto« je čustveno odigrala Tatjana Potiskova, medtem ko je bil Locky (Zmago Benčan) ponekod premalo izrazit v svoji ošabnosti in surovosti. Z njegovo igro v tretji sliki je bil zadovoljen vsak gledalec. Pri zdravniku bi bilo želeli nekoliko več sproščenosti. V ostalih vlogah so nastopili še Marica Drnač in Ivanka Šorli, (ki je odlično podala vlogo predsednice ženskega društva) Biba Pestotnikova, Pavla Pustotnik, Marjan Prinčič in drugi.

Z nestrpnostjo pričakujemo gledalci in delovni kolektivi novih nastopov. Upamo, da nas ta igralska družina tudi v prihodnje ne bo razočarala.

Košcene, toge postavne prerokov in kraljev na zapadnem portalu katedrale v CHARTRESU so vrhunec romanske skulpture oziroma začetek gotike. Gube na oblekah so okorne, robovi ostri, na obrazih pa počiva strogo religiozen izraz.

OB OBČNEM ZBORU POLZELSKJE SVOBODE

ISKRENA HOTENJA

Kratkemu programu, v katerem so sodelovali pevci, pisalci in recitatorji, so sledila poročila o prizadevanjih odbora. Iz poročila, ki ga je poslušalo blizu 200 udeležencev (članov je 165) in razprave je dihala iskreno hotenje in prizadevanje poglobiti in razširiti svojo dejavnost na vsa področja prosvete in kulture in omogočiti prebivalcem zdravo in koristno razve-

drilo. Teh hotenj je lahko vsakdo vesel. In nič za to, če jim pri tem hotenju sem in tja kaj spodrsne ali ne uspe. To jih še bolj vzpodbudi v iskanju izhoda in boljših prijemov.

Polzela, to ni industrijsko središče. Tod in v okolici so doma trdni kmetje. Ni pa Polzela brez industrije. Tu so polzelska tovarna nogavic z nad 500 delavci, lesno industrijsko podjetje in močna druga. In čeprav je bilo po toženo, da v »Svobodi« ni čuti dovolj delavski duh, pa tudi sicer jim tovarni in druga nudita veliko moralno in predvsem materialno pomoč. Le pogledjmo. Dom so si ob tej podpori lepo uredili. Toda dom, to je le dvorana. Nimajo po prostora ne za knjižnico, ne za sestanke in vaje — pevske, igralske, plesne. Izgleda pa, da bodo za vse to kmalu dozidali prostore ob sedanjem domu. Načrti so tu, navdušenja za prostovoljno delo je veliko in gmotna pomoč obljubljen. In ka-

ko se znajdejo! Na občnem zboru so sklenili, da sestavijo poseben odbor, ki bo vse svoje delo posvetil dograditvi prepotrebnih prostorov. In kaj pravite, koga so izvolili v ta odbor? Same tovariše iz vodstev posameznih podjetij na čelu z direktorjem polzelske tovarne nogavic. Kako tudi ne. Delavci iz te tovarne so na svojih sestankih obravnavali pomembnost nenehnega izobraževanja in plemenitenja človeške osebnosti. In kdo to bolje vrši kot njihova Svoboda, ki je zanje odprla celo triletno šolo, ki jo obiskuje preko 40 članov njihovega kolektiva.

To je le nekaj utrinkov z občnega zbora polzelske Svobode. In čeprav bi bilo še marsikaj povedati o njihovih prizadevanjih, ne kaže biti preveč zadovoljen z njihovimi uspehi. Saj to tudi sami niso. Toda nekaj je, kar nas lahko veseli: vedo, kaj hočejo. Hočejo doprinesiti svoj delež k rasti novih odnosov med ljudmi, hočejo delati tako, da svoje članstvo pripravljajo in usposabljujejo za opravljanje najrazličnejših družbenih dolžnosti doma, v tovarni, zadrugi in komunah.

In še nekaj. V polzelski Svobodi so se našli vsi: prosvetni in javni delavci, delavci in kmetje, vodstva Zvezde komunistov, Socialistične zveze in sindikati. To pa je tudi porok, da bodo v svojih iskrenih hotenjih uspevali.

Tovariške pozdrave
Živa Krugar

Opomba uredništva: Tudi nam se zdi, da naši filmski kritiki s preveliko vnemo iščejo tehnične slabosti v naših domačih filmih in filozofirajo o estetskih vrednotah visoko v oblakih, zapostavljajo pa

glavno odliko večine naših filmov, med njimi tudi »Dolina miru« — njeno vsebinsko in moralno vrednost. Če bi tako dosledno razmišljali tudi o vseh tujih filmih, ki sicer večkrat po obrtniško-tehnični plati presegajo domače, bi bil okus naših gledalcev že znatno bolj izostren.

Stena

TANTELEJMOV
ROMANOV

Predstojnik nekega urada je sedel v svoji pisarni; potem se je dvignil s sedeža in premeril sobo s koraki po dolžin in širini. Pogladi se je po tilniku in se zagledal v steno.

Stopil je do vrat, pokukal v stransko sobo, kjer so sedele tipkarice in se zopet zagledal v steno. Dal je poklicati upravitelja.

»Ivan Sergejevič, kaj menite, ali ne bi bilo mogoče napraviti iz teh dveh sob en sam prostor?«

Upravitelj je dvignil svoj pogled na steno; Predstojnik jo je nekaj časa ogledoval in rekel: »Seveda je mogoče. Podreti steno je malenkost. Delo nas bi stalo kvečjemu sto petdeset rubljev.«

»Odlično!«

Teden dni pozneje je korakal predstojnik zopet po svoji — to pot povečani pisarni.

»Sedaj m zares ugajal! To se pravi pisarna! Samo nekoliko prevelika je!«

»To se človeku le dozdeva, dokler se nanjo ne privadi,« je menil upravitelj. »Toda tipkarice niso zadovoljne, da smo jih vtaknili v tako luknjo.«

»Naj le godrnjajo, naj se le hudujejo. Stvari ni mogoče spremeniti.«

Cez kakih 10 dni so premestili predstojnika v drug urad. Njegov naslednik je hodil od sobe do sobe, da

Upravitelj se je popraskal za ušesom in dejal: »Skoda, da nisem tega predvideval. Imel sem gradivo za steno, a smo ga požgali. Sedaj si moramo gradivo na novo nabaviti, domnevam pa, da ne bodo stroški prekoračili treh stotakov.«

»Torej na delo! Bolje enkratni izdatek, če lahko nato kaj prištedimo. Najbolj pa se mi smilijo tipkarice.«

»Prav,« je dejal upravitelj.

In zopet je stopal predstojnik po svoji sobi in jo meril s koraki. »Kdo je bil tako moder, da je dal podreti steno,« je vprašal, ko je bil dokončal svoje merjenje.

»Prejšnji predstojnik,« je odgovoril upravitelj.

»Najbrž si je hotel omisliti večji prostor za svoje sprehode.«

»Mogoče!«

»No, tako delamo pri nas. Račune plača kajpada država, zato se človek lahko marsičesa loti. Če bi bila njegova lastnina, bi si nikakor tako ne razširil svoje pisarne.«

»Vsekakor! Država ne obuboža tako hitro, zato varčevanje ni umestno.«

»Bolje bi bilo delovati za blaginjo človeštva in ne za svojo lagodnost!«

Štirinajst dni pozneje so izmenjali predstojnika. Novi predstojnik je pozval vse uradnike predse in jih naprosil, naj mu izrazijo odkritosrčno morebitne želje. Če le utegne, jim rad ustreže. On je tu novinec in ne pozna njihovih potreb.

Uradniki se v svoji skromnosti niso ničesar domislili, o čemer bi se lahko pritožili. Le bralnice pogrešajo, kjer bi se lahko zvečer shajali. Vsi so opazili, kako je predstojnik premotril vse štiri stene svoje sobe. Nato je vprašal: »Kaj je v tej stranski sobi?«

»Soba za tipkarice!«

»Tako? Prav! Pojdite! Stvar bom premislil.«

ZVITI ZALOŽNIKI

Nenavadno cenim načelne starše.

Takšen je tudi Matija, in ko je nekega dne ugotovil, da njegov sinček z napeto pozornostjo prebira roman v snopičih »Krvava gusarska petorka«, mu branja ni prepovedal, kajti administrativni ukazi v takem primeru navadno ne pomagajo.

Odločil se je, da bo začel pri samem vrhu, da bo obiskal založnike tega romana in z njimi podrobno pretresel krvavi gusarski in pedagoški problem.

Na zaglavju snopiča je prebral, da »Krvavo gusarsko petorko« izdaja »Vseved«, tedenska revija za znanstvena, kulturna, fizikalna, kemična in športna vprašanja.

— Saj ta revija ima povsem plemenite cilje — je dejal Matija. — Kateri vrag jih je nagnal v gusarske vode?

— Ali sem prav prišel — je vprašal — v uredništvo revije za znanost, kulturo, fiziko, kemijo in šport?

— A? — so rekle začudeno. — Mislite morda na »Vseved«?

— Prav na to revijo.

— Hm. Tovariš, malce ste se zakasnil. Razen če ste prišli poravnat dolžno naročnino.

— Zakaj naj bi zakasnil, če smem vprašati?

— Zato, ker revija že dve leti ne izhaja. Izdihnila je pod pritiskom finančne slabosti. Skoda za tako lepo revijo! Pomislite, samo na to, kaj vse se je zgodilo na področju znanosti, kulture, fizike, kemije in športa v tem ogromnem časovnem presledku, a mi tega nismo mogli registrirati. Človek bi se najraje zjokal.

— Solze tu nič ne hasnejo — je hladnokrvno pripomnil Matija. — Toda mene zanima nekaj drugega. Bral sem, da roman v snopičih »Krvava gusarska petorka« izdaja ravno revija »Vseved«.

— To drži, do neke mere. Ostalo je namreč podjetje. Podjetje ni pasja figa, da bi ga lahko kar tako čez noč likvidirali. Ko je še izhajala revija, smo se

»Kaj naj napravimo?« je vzdihnil upravitelj, ko so zapuščali uradniki predstojnikovo sobo. »Nekaka nevidna sila privlači vse k tej steni.«

»Jaz si to takole razlagam: Vsak bi se rad že takoj v začetku izkazal in bi rad ugodil svojim uradnikom v čemerkoli. Skratka... Nove metle... se je oglasil vpisnikar. »Na mojem prejšnjem mestu je zgradil predstojnik lesene delavske hiše, njegov naslednik jih je pregledal in izjavil: »Vrag naj jih vzame! Tu morajo stati hiše iz opeke.« In je dal podreti lesene kolibe.«

»Res je, večkrat sem se že o tem prepričal. Če kdo kaj začne in pride kak drug na njegovo mesto, noče za nič na svetu izvesti prvotnega načrta,« je pripomnil upravitelj. »Tu ima sebičnost prvo besedo. Vsak si misli: če delam po starem načrtu, porečejo, da ne utegnem sam ničesar izvršiti. In zdí se mi, da je nekaka kazen, če se večkrat izmenjujejo predstojniki.«

»Seveda,« je pritrdil vpisnikar, »urad, ki ima šbalk proračun, ne vzdrži več kot dveh predstojnikov na leto.«

»Izjema bi bila, če bi prišel kak tepec, ki preždeva mirno v pisarni sedé, svoje uradne ure. Naj bo predstojnik še tako malo podjeten, vedno iztakne nekaj, s čimer se lahko ukvarja. Se sreča, da se tu razen stene ne da ničesar premakniti. Zato se pa vsi zaganjajo vanjo ko muhe na med.«

»Okoli te stene se vrti svet. Če imajo petkrat na leto z njo opravka, je že dovolj. Sicer pa, da govorim resnico,« je nadaljeval upravitelj, »če vse to prav dobro premislim, kaj meni to mar? Se užaljen bo, ker se vmešavam v naročila in povelja svojih predstojnikov. Molk je v tej zadevi edino na pravem mestu.«

»Da, vrag vedi, kakor bi bili vsi obsedeni, vsi se lotevajo te stene.«

»Kaj naj bi tudi počeli tu pri nas, če bi te stene ne bilo?« je pripomnil vpisnikar in si obrisal pero najprej v podlogo jopice in potem še v lase.

»Ivan Sergejevič, predstojnik vas kliče...« je dejal sluga in pomolil glavo skozi vrata.

»Zdi se mi, da se je že začelo,« je šepnil upravitelj in odšel k predstojniku. Ta je stal pri steni in potrkal z upognjenim kazalcem nanjo.

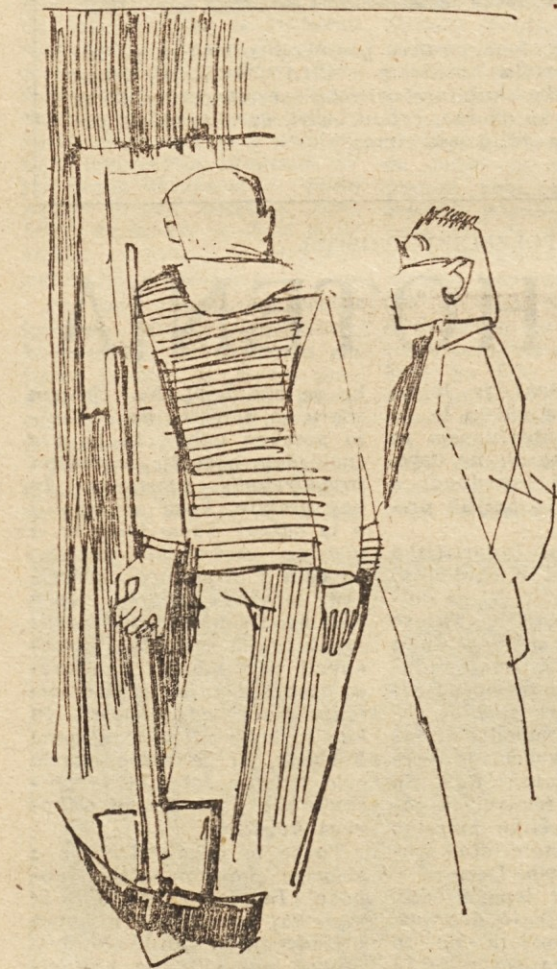
»Je ta stena debela?« je vprašal.

»Ne, ni debela, kakih dvajset centimetrov, si mislim.«

»Uradništvo se je pritožilo, da nima nobene sobe za svoje sestanke. Mogoče bi se dalo... S tem bi pridobili lepo prostorno sobo.«

»To bi bilo idealno,« je pripomnil upravitelj, »njena odstranitev je malenkost.«

»Prav! Odlično!«

spozna svoje uradnike. Zgoraj pod streho so mu potožile tipkarice: »Tu smo tako na tesnem! Ali bi nam ne mogli dodeliti kakšnega drugega prostora? Mogoče tam, kjer smo bile prej?«

»No, kje ste pa bile?« je vprašal predstojnik.

»Spodaj, tik ravnateljve sobe.«

Predstojnik se je vrnil v svojo sobo in jo takoj premeril s koraki. Dal je poklicati upravitelja in mu rekel: »Ivan Sergejev č, ali ne bi bilo mogoče napraviti iz te sobane dve sobi? Tipkarice so tam gori na tesnem ko slaniki v sodu.«

Upravitelj se je razgledal po sobi in odgovoril: »Malenkost! Prej je že bila tu stena. Če jo zopet postavimo, nas ne bo stalo mnogo!«

»No, izvrstno! Sedaj je treba po uradih štediti, tu pa ima predstojnik tako dvorano na uporabo! Kaj takega si ne smemo dovoliti. Koliko neki bi znašali stroški?«

reševali iz finančnih škripcev s tem, da smo pričeli izdajati ugledni roman v snopičih »Mačja krčma, zatočišče morilcev«. Prav gotovo ste ga z užitkom prebrali. Naše finančno stanje se je vidno popravilo, samo nesreča je bila v tem, da nam je »Mačja krčma« ugrabila še tiste maloštevilne bralce »Vseveda«. Po »Mačji krčmi« smo morali izdati roman »Crknjena riba v žepu krvnika«, nakar je revija popolnoma zamrla.

Toda v resnici še nismo vrgli puške v koruzo. Tu pa tam nameravamo vseeno nadaljevati z izdajo revije. Medtem zbiramo finančna sredstva.

— Vse to je lepo — je dejal Matija — toda kakšno zvezo ima »Vseved« s »Crknjeno ribo«?

— »Crknjena riba« res ne obravnava vprašanja znanosti, kulture, fizike, kemije in športa — toda kdo naj bi imenoval podjetje »Crknjena riba« ali »Krvava gusarska petorka«?

— Toda načela, pedagog'ka, tovariši! Ali veste, da moj rodni sin požira to ceneno literaturo in da moram to nekako preprečiti!

— Ni potrebno — so mu odgovorili gusarski založniki z učeno in plemenito firmo. — Ne bo več dolgo požiral tega gusarskega čitva. Roman je namreč pred zaključkom. Zdaj pripravljamo novo senzacijo. »Mračni ljubimec lady Rockfor«.

— Toda... moj sin...

— Menda ne želite, da bi vaš obrok veroval v štokrlo? To nasprotuje ciljem našega založniškega podjetja. Ne imenujemo se zaman »Vseved«.

Matija je vzdignil roke v znak predaje.

Pravzaprav ideja ni slaba. Če se bom nekoč še sam odločil, da bom napisal kakšen zajeten roman v snopičih, bom najprej zvito osnoval kakšno učeno revijo, ki bo v naglici propadla.

— Toda — potem bom imel podjetje in firmo...

Iz hrvaščine D. M.

Starec OB MOSTU

Ernest Hemingway

Črtica »Starec ob mostu« je eden izmed najlepših primerov Hemingwayeve kratke proze, v kateri pisatelj na kratek, zgoščen način opiše vso tragiko vojne. Črtica je klasičen primer, kako tenko je znal pisatelj prislunhiti tegobam človeškega življenja in jih na pretresljiv umetniški način opisati.

Ob cesti je sedel starec z jekleno obrobljenimi naočniki in v zelo prašni obleki. Čez reko je bil postavljen pontonski most in čezenj so šli vozovi, kamioni, možje, ženske in otroci. Vozovi, ki so jih vlekle mule, so se majali gor po strmem klancu od mosta in vojaki so pomagali s tem, da so tiščali prečke koles. Kamioni so težko škripali navzgor in proč, prehitevali pa so vse drugo, in kmetje so težko stopali po prahu, ki je segal do gležnjev. Toda starec je sedel, ne da bi se ganil. Bil je preužrujen, da bi bil šel naprej.

Moja naloga je bila, naj grem čez most, raziščem most šče na drugi strani in odkrijem, do kod je napredoval sovražnik. Opravil sem to in se vrnil čez most. Zdaj ni bilo več toliko voz in pešcev je bilo zelo malo, starec pa je bil še vedno tam.

»Od kod prihajaš?« sem ga vprašal.

»Iz San Carlosa,« je rekel in se nasmehnil.

To je bil njegov rojstni kraj, zato mu je bilo prijetno, ko ga je omenjal in nasmehnil se je.

»Skrbel sem za živali,« je pojasnil.

»O,« sem dejal, ne da bi bil povsem razumel.

»Da,« je rekel, »ostal sem, da sem skrbel za živali. Bil sem zadnji, ki je zapustil San Carlos.«

Ni mu bilo videti, da bi bil ovčar ali kravar; gledal sem njegovo črno, prašno obleko, sivi, prašni obraz naočnike z jeklenim robom ter sem rekel: »Kakšne živali pa?«

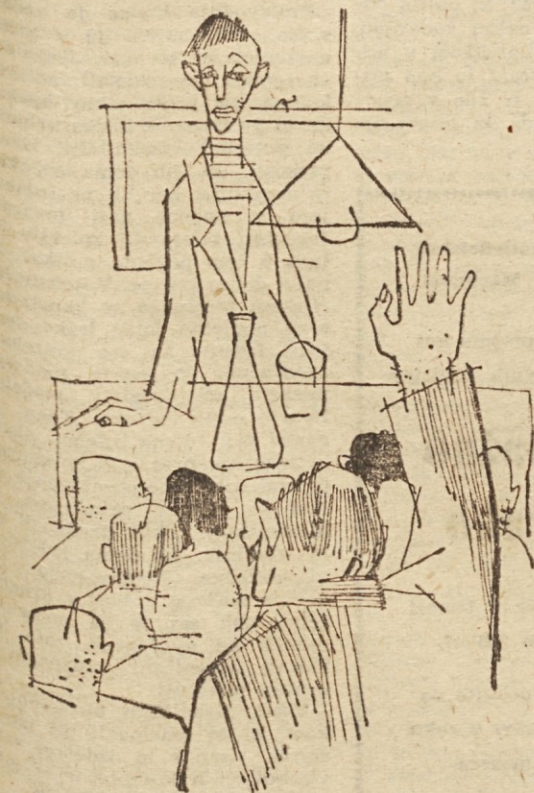
»Razne živali,« je rekel in zmajal z glavo. »Moral sem jih zapustiti.«

Opazoval sem most in Afriki podobno pokrajino. Obrovi delte ter se vpraševal, kako dolgo bo še trajalo, preden bomo zagledali sovražnika, ves čas sem poslušal, da bi ujel prve šume, ki bi naznanili tisti merom skrivnostni dogodek z imenom »stik s sovražnikom«, starec pa je še vedno sedel tam.

»Kakšne živali so bile,« sem vprašal.

»Tri vrste živali skupaj,« je razložil. »Dve kozi, mačka in še štirje pari golobov.«

»Pa si jih moral zapustiti?« sem vprašal.

— Prosim, kje pa je zdaj Napoleon Bonaparte?

»Da. Zaradi topništva. Kapitan mi je naročil, naj odidem zaradi topništva.«

»Pa nimaš nič družine?« sem vprašal in opazoval drugi konec mostu, kjer se je zadnjih nekaj voz naglo spuščalo po položnem bregu.

»Ne,« je rekel, »samo živali, ki sem jih povedal. Mački seveda nič ne bo. Mačka zna sama poskrbeti zase, toda ne morem si misliti, kaj bo z drugimi.«

»Kateri politični skupini pripadaš?« sem vprašal.

»Noben politični skupini,« je dejal. »Sedemindeset let imam. Prišel sem dvanajst kilometrov daleč in zdaj mislim, da ne morem več naprej.«

»Tu ni dobro postajati,« sem rekel. »Če moreš do tja — gori, kjer se cesta odcepi proti Tortosi, so kamioni.«

»Malo bom še počakal,« je rekel, »potem pa grem. Kam pojdejo kamioni?«

»Protj Barceloni,« sem mu povedal.

»V tisti smeri ne poznam nikogar,« je rekel »toda prav lepo se ti zahvaljujem. Še enkrat se ti prav lepo zahvaljujem.«

Pogledal me je z zelo praznim, užrujenim pogledom in ker je moral z nekom deliti svoje skrbi, je rekel: »Mački ne bo nič, ne dvomim. Zavoljo mačke se ni treba nič vznemirjati. Toda druge. Le kaj misliš, kaj bo z drugimi?«

»O, verjetno jo bodo kar dobro odnesle.«

»Misliš?«

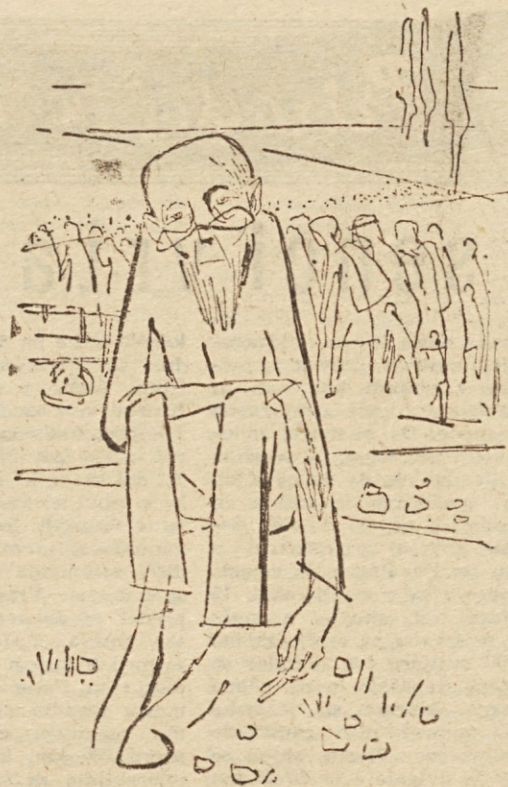
»Zakaj ne?« sem rekel in gledal na drugi breg, kjer zdaj ni bilo nič več voz.

»Toda kaj bodo počele, ko pride topništvo, ko je bilo meni naročeno, naj odidem zavoljo topništva?«

»Ali si pustil golobnjak odprt?« sem vprašal.

»Sem.«

»Potem bodo odleteli.«

»Da, gotovo bodo odleteli. Toda druge. Bolje, da ne mislim na druge,« je dejal.

»Če si se odpočil, bi bilo treba iti,« sem priganjal.

»Vstani in poskusi hoditi.«

»Hvala ti,« je rekel, se spravil na noge, omahoval na eno in na drugo stran in potem sedel nazaj v prah.

»Skrbel sem za živali,« je rekel medlo, toda ne več meni. »Samo za živali sem skrbel.«

Nič se ni dalo narediti z njim. Bila je vel'konočna nedelja in fašisti so napredovali proti Ebru. Bil je siv, naoblačen dan, nebo je bilo nizko, tako da njihova letala niso vzletela. To in pa dejstvo, da znajo mačke same skrbeti zase, to je bila vsa sreča, kar je je bilo namenjeno staremu.

Prevedel Janez Gradišnik

KJE SI ZDAJ?

STEFAN SABO

Po dolgem času sem spet prišel v tisto mesto: Poslali so me tja predavat o zakonitosti zgodovinskega razvoja. Tega sem bil vesel. Prvič zaradi tega, ker imam tam veliko znancev, ki jih že dolgo nisem videl, drugič pa zato, ker bom kot vsak dober predavatelj lahko prilagodil svoje predavanje krajevnim prilikam. To se mi je včasih delno že posrečilo. Toda to pot.

Toda počakajte, da povem vse lepo po vrsti:

Avto me je pripeljal na trg. Izstopim — in koga vidim. Pred mano je bil Zeleni, moj stari tovariš in poštini kleparski mojster.

Pozdravila sva se, kot se starim znancem spodobi.

— Kje si zdaj?

— Kje naj bi bil — sem odgovoril, — saj vidiš, tu pred teboj. Prisiljeno se je nasmehnil, da mi je postalo neprijetno.

— Kako pa kaj kleparstvo? sem ga vprašal.

— Kakšno kleparstvo! Zdaj sem skladiščnik na državnem posestvu.

— Skladiščnik?

— Ze leto dni. Prej sem bil referent na komunalni ...

— Na komunalni? Tam je bil vendar Melega ... sem se spomnil.

— Oh, kje je Melega, je zamahnil z roko Zeleni. —

Ta je zdaj nakupovalec.

— Saj je vendar urar!

— Bil. Zdaj je nakupovalec.

Zelen sem tovarišu Zelenemu vse najboljše in šel po svojih poteh. Komaj pa sem naredil nekaj korakov, me je nekdo zgrabil za rokav.

— Velicky, ti si?

— Da, jaz. Kje si zdaj? se mi je nasmehal Velicky.

— Veš, jaz sem zdaj poslovodja papirnice.

— T, sem se začudil — pa v papirnici. Kolikor se spominjam, si vendar krznar.

— Da, toda zdaj sem v prodajalni papirja in pisarniških potrebščin.

— In kje je Falta, ki je prej vodil papirnico?

— Falta, mi je odgovoril Velicky — Falta je ravnatelj restavracije.

— Tam je bil vendar Marek ...

— Kje pa, ta je že davno na strojno-tractorski postaji.

Medtem se nama je pridružil Bučko.

— Pozdravljen med nami. Kje si zdaj?

Zahvalil sem se za pozdrav in mu vrnil vprašanje.

Bučko, najboljši jermenar, je postal računovodja

v Prehrani. Računovodja Prehrane je ravnatelj stati-

stike. Ravnatelj statistike je kalkulant Prehrane. Bivši

kalkulant Prehrane je danes gospodarski strokovnjak

na O-ol-o-ju, gospodarski strokovnjak z okraja je

ravnatelj Kemođroga. Ravnatelj Kemođroga je danes

ravnatelj Kronosa, medtem ko je ravnatelj Kronosa

kadrovik državnih posestev. Pravzaprav je to bil

Ravno večeraj je postal planer mestnih kamnolomov.

In kje je prejšnji planer? Ne vem. Pred dobro uro je

bil še ravnatelj Fotoperevodzovaje.

Kdo bi se potem čudil, da sem se s starimi znanci,

ki sem jih srečal, začel pozdravljati: Kje si zdaj? —

Kje si zdaj? — Kje si zdaj? — Kje si zdaj? Kje

si zdaj?

Zvečer je bilo na mojem predavanju o zakonitosti

zgodovinskega razvoja vse črno ljudi. Skoraj vsi moji

znanci so prišli, vendar se nisem upal porazgovoriti

z njimi. Bal sem se, da so od jutra že spet v drugih

službah.

Predaval sem raztreseno in neurejeno. Sam ne vem,

kako da sem omenil v predavanju tudi Napoleona

Bonaparte. Vem le toliko, da po predavanju diskusija

ni in ni hotela prčeti. Minilo je pet minut, deset

minut in nihče se ni oglasil.

Nenadoma pa se je nekje zadaj dvignila roka. Od-

dahnil sem se in pozval roko k diskusiji. Vstal je

v'sok, suh fant, inteligentnega obraza. Komaj sem

prepoznal steklarja Rerana, tačasnega blagajnika

mestnega kopališča.

Z velikim zanimanjem me je vprašal:

— Prosim, kje pa je zdaj Napoleon Bonaparte?

(Iz češčine E. Smasek)

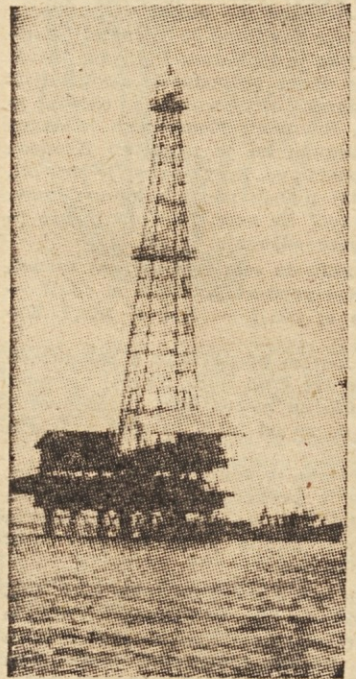
Priroda in tehnika

V senci vrtnalnih strojev

Surova nafta je ena najdragocejših surovin. Človek jo pridobiva v velikih količinah in jo predeluje v končne proizvode — derivate. Da bi mogel zagotoviti vsem potrebam, jo nenehno išče. Vendar mu do danes kljub vsem modernim znanstvenim metodam ni uspelo določiti dejanskih količin, ki se skrivajo v ohranju zemlje. Pravih in verjetnih rezerv je v zemlji okoli 15 milijard ton, skupno z možnimi rezervami pa cenijo zaloge na 100 milijard ton. Vendar se te ocene nanašajo le na kopna področja. Morske ali jezerske obale namreč niso zaustavile raziskovalcev. Vrtnalni stolpi se danes že dvigajo celo do 50 km daleč od obale, na primer v Mehikem zalivu in v Marakaibskem morju v Venezueli, kjer črpajo nafto izpod morskega dna. Tam, kjer je obala plitva, stojijo vrtnali stolpi na pilotih, sicer pa plavajo na dobro zasidranih pontonih.

Nafto po pravici imenujemo tekoče zlato. Dežele, ki z njo razpolagajo, spadajo med najbogatejše. Zlata jama v pravem pomenu besede so ZDA, ki so največji proizvajalec, obenem pa tudi največji potrošnik na svetu. V Mehikem zalivu, v Teksasu in Luisiani, pradomovini Indijancev, se dviga stolp pri stolpu. Tem pokrajinam sledijo tiste dežele, ki obkrožajo Karibsko morje, predvsem Venezuela. Na tem ozemlju so na črpalji 1. 1920 komaj 69.000 ton olja, leta 1952 pa že več kot 95 milijonov ton. Pred nekako 400 leti so španski zavojevalci ob Karibskem morju in ob ustju Orinoka iskali zlati Eldorado pa niso slutili, da je bilo zlato v obliki olja pod njihovimi nogami.

Vemietno najbogatejša pa so

Seizmično raziskovanje tal. — Eksplozija razstreliva, ki povzroči umetni podzemeljski potres (Zinzibar — Afrika)

ležišča nafte na Srednjem vzhodu. Ob Perzijskem zalivu, v Iranu, Iraku, v mali kneževini Kuwait in v Saudski Arabiji, deželji prenikov, bodo nekoč našli več nafte kot kjerkoli drugod. Ta del sveta, ki smo ga poznali le iz pravljic »Tisoč in ena noč«, je v zadnjih letih neverjetno napredoval in se razvil v središče zanimanja svetovnega gospodarstva. Prav tako bogat predel je Jugovzhodna evropska Rusija. V letih 1897—1906 so med Bakujem ob Kaspijskem morju in Fatumom ob Črnem morju zgradili za tedanje pojme gigantski cevovodi, dolg skoraj 900 km, ki ga še danes uporabljajo za transport nafte. Za svetovno proizvodnjo manj pomembne pa vendar za delno kritje lastnih potreb zadostne količine imajo v Evropi Avstrija, Madžarska, Nizozemska, Poljska in Nemčija. Klasična petrolejska proizvodnja, Romunija, je še danes poleg Rusije največji producent nafte na evropskem kontinentu.

Nafta se pod zemljo ne nahaja, kakor čisto, v podzemeljskih jezerih, temveč je z njo prepojena luknjičavo kamenje ali pesek, predvsem apnenec. Olje prodira po porah navzgor dokler ne naleti na nepropustno plast, medtem ko specifično težja slana voda teži navzdol in izpolni spodnje razpoke.

Ležišča zemeljskega olja odkrivajo na več načinov. Tako poznamo seizmične, gravimetrične in druge načine. Bistvo seizmičnega postopka je v tem, da se s pomočjo umetnih eksplozij razstreliva v plitvejših jamah povzroči miniaturni potres, ki ga beležijo potresomeri. Na traku teh aparatov se avtomatično beležijo odmevi zvočnih valov, ki jih povzročata stresa in notranjosti terena. Ker se zvok od kamenja močneje odbija kakor od peska, ugotovijo na ta način strukturo plasti, obenem pa tudi globino pač glede na čas, ki je potekel od eksplozije pa do tedaj ko je seizmograf sprejel odmev. Drugi je gravimetrični način, ki temelji na dejstvu, da zemeljska privlačnost ni povsod enaka. Z zelo preciznim aparatom, gravimetrom, se da ugotoviti tudi najneznatnejša odstopanja od neke določene izhodiščne vrednosti. Ta odstopanja zabeležijo v zemljevidih ter nato vse točke istih vrednosti medsebojno povežejo. Tako dobijo karto, ki ponazoruje zemeljske plasti. Poleg opisanih dveh načinov pa so znani še drugi, vendar z nobenim ni mogoče za trdno ugotoviti, ali se na raziskanem področju res nahaja nafta v takih količinah, da bi se izkoriščanje izplačalo. Oodtočitev o tem more dati šele poskusno vrtnanje. To pa je zelo drago. Zato je razumljivo, da do vrtnanja pride le tam in tedaj, ko je z vsemi pripomočki podana verjetnost, da se bo sveder zajedel v naftonosno plast.

V prejšnjem stoletju so vr-

tali tako, da so v stolpu sveder dvigali in ga nato spuščali, da se je z lastno težo vgrzel v zemljo. Danes se tega načina ne poslužujejo več, ampak so uvedli tako imenovan rotary-sistem, pri katerem sveder vrta tako kot pri navadnem vrtnalnem stroju. Vrtnalni stolp je 40—60 metrov visok. V podnožju je pogonski motor in rotary mi-za v katero je vpet sveder, da se z njo vred obrača. Sveder je pritrjen na ceveh, ki jih podaljšujejo z novimi nastavki, za to pa služi škripčevje. Ker se sveder zaradi trenja segreva ga je treba hladiti. To je izvedeno tako, da vrtnalna cev služi obenem kot dotočna cev, izplaka pa odteka ob zunanjih ste-

nah. Ta način ima svojo dobro stran tudi zato, ker z izplako prihaja na površje material zemeljske plasti, po katerem strokovnjaki kontrolirajo vrtnanje.

Vrtnanje je sila težko delo. Zahteva obilno mero izkušenj, pa tudi potrpljenja. Kar zamislite si, da je treba zamenjati sveder, ki se je skrhal v globini 4000 m! Vse cevi, dolge 30 do 35 m, je treba izvleči in razstaviti, nato zamenjati sveder ter nato zopet cevi ponovno vstaviti v vrtnino. Zato je razumljivo, da zavлада nepopisno veselje, ko iz globine brzigne dragocena tekočina.

Ko postane vrtnina donosna, jekleni stolp razderejo, namesto njega pa postavijo manjši, navadno lesen stolp s škripčcem, ki služi za postavitve odtočnega cevovoda. Zemeljsko olje priteka iz vrtnine zaradi pritiska zemlje in vode, ko pa začne pojmati, dovajajo po posebnih cevi na dno vrtnine plin, ki povzroči umeten pritisk. Ta način imenujemo repressuring.

Vrtnalna skupina je s tem delo končala. Preseli se na drugo mesto in začne znova utrudno, odgovorno, pa tudi nevarno delo.

Črpanje nafte izpod morskega dna. Stolp je oddaljen od obale 10 km. (Trinidad — Južna Amerika)

DROBCI IZ SOLČAVE

Presihajoči studenec pod Iglo

Ob vzhodu Igle izvira tako imenovani »Presihajoči studenec«. Ta studenec ima čudovito lastnost, da ob vsakem primernem vodostaju pet minut izvira in narašča, drugih pet minut pa upada in presahne. Ob daljši suši ali hudem in trajnem mrazu usahne popolnoma, spomladi, ko skopni sneg, in po daljšem deževju pa teče brez presihanja.

Naravna znamenitost, kakršne morda ni drugje na našem planetu, zraven pa tako zanimiva, da človek kar ne more mimo, da ji ne bi posvetil nekaj minut. Odlikuje jo še to, da je tako lahko dostopna, saj je tik ob cesti ter je na kraju, ki s svojo romantiko že sam pritegne nase pozornost ljubitelja narave.

Marsikdo se je ob tem presihajočem studencu že zamislil. Kakšna sila žene in ureja njegovo presihanje? Vsa si želi natančnega odgovora, a vsak odgovor je le domneva. Pravi odgovor je skrit za skalnato zaveso. Naj k raznim ugibanjem še jaz pristavim svojo misel.

Imamo vodovod, ki pa v začetju nima rezervoarja. Studenčnica priteče izpod skale in takoj v cevi. Spomladi in ob večjem deževju daje studenec več vode, kakor jo morejo sprejemati cevi. Takrat izteka voda iz cevi polno in gladko kakor olje. Po daljši suši ali mrazu pa je vode manj, kakor jo morejo sprejemati cevi. Takrat pa dohaja v cevi tudi zrak, potem pa voda in zrak pritiskata drug drugega proti izlivu in iz cevi v korito. Tedaj voda iz cevi »bruh«. Z močnim pljuskom izteče voda, za njo zrak, nato spet voda itd. To sem opazoval že leta, to zimo (1953) pa je neko noč voda v koritu zamrznila. Vrh vode se je napravila plast ledu, le konec korita, kjer voda izteka, je bila majhna oprtina. Hotel sem odstraniti led ob koritu, pa sem za trenutek obstal. Tedaj sem opazil, da se je gladina vode

pod ledom za nekaj centimetrov znižala, naslednji trenutek pa spet zvišala do ledene plošče. To se je vrstilo po istem redu kakor pljuski iz cevi. Kadar se je voda (pod pritiskom pljuska iz cevi) dvignila do ledu, je iztekla iz korita. Kadar se je gladina vode znižala, takrat pa voda iz korita ni iztekla. Tako je kraj korita obstajal majhen presihajoči studenec, ki je približno trikrat v minuti tekel in presahnil. Ko pa sem led odstranil, je voda iz korita odtecala spet gladko, čeprav so iz cevi odtekali pljuski po istem redu kakor prej.

Pri tem sem se spomnil presihajočega studenca v Igli. Ali bi ne bilo mogoče, da (ob primer- nem vodostaju), doteka v žilo tega studenca zrak, ki potem podobno kakor v našem vodovodu, poganja vodo s pljuskom v nek podzemni rezervoar? In pod pritiskom pljuskov iz žile v rezervoar udarja voda iz rezervoarja na površje?

Prav gotovo si ne domišljam, da sem s tem rešil uganko Presihajočega studenca. Niti tega ne da sem s tem našel ključ za rešitev te uganke, želim pa navedeti svojo skromno domnevo kot prispevek k razmišljanju o tem studencu.

Natančne rešitve Presihajočega studenca menim, da ne bo ugotovil nihče. Če bi se pa našel »modrijan«, ki bi to rešil z neizpodbitno gotovostjo, pa bi morda studenec prenehal presihati za vselej.

NOVI PROIZVODI JESENISKE ZELEZARNE

Visokotlačni kompresorji

Proizvodnja kisika je vedno večja. Potrebujemo ga v vsaki delavnici in tovarni. Jeseniški energetiki so izdelali odlične kolone za proizvodnjo kisika. Za to proizvodnjo kisika so nujno potrebni visokotlačni kompresorji, ki jih doma občutno primanjkuje, ker jih ne izdelujejo v nobeni naši tovarni. Jeseniški železarski kolektiv je tudi v tem pogledu poiskal in našel dobro rešitev. V konstrukcijskem biroju so se konstruktorji podjetno lotili težke naloge. Izdelali so vse potrebne predračune in načrte, modelni mizarji so izdelali modele, livarji odlili odlitke. Tako je nastal prvi, doma izdelani visokotlačni kompresor, ki je odlično prestal poizkusno obratovanje in ima še celo v primerjavi z inozemskim nekaj prednosti in in izboljšav. Za doma izdelane visokotlačne kompresorje je veliko zanimar, tudi v drugih železarnah saj je za polovico cenejši od uvoženega, zato bi morali Jeseničani proizvodnjo znatno povečati.

Vsem jeseniškim strokovnjakom, ki so sodelovali pri izračunih, risanju in izdelavi teh visokotlačnih kompresorjev groveliko priznanje in pohvala.

Tovarna poljedelskih strojev v Mariboru

kupi ali sprejme kot prenos osnovnih sredstev

Montažno barako

za skladišče v izmeri približno 300 m².

Ponudbe pošljite na zgornji naslov v roku enega meseca.

OB ROBU ANGLO-FRANCOSKE POLOMIJE

SRAMOTNI MADEŽ

Vse je šlo po zlu. Tako klavrnega poloma, kot ga te dni »zavezniško« doživljata Anglija in Francija, svet že dolgo ne pominja. »Bliskovita vojna« se je razbila ob trdni odločnosti egiptovskega ljudstva, da brani svojo neodvisnost do zadnje kapije krvi; napadalec je enodušno obsodil ves svet. Tokrat sta se pred Organizacijo združenih narodov pojavili Anglija in Francija kot obtožena, ki sta porušili tisto najsvetejše, za kar OZN obstaja — mir. Dve vele-sili sta ob zvestem sekundarnju Izraela napadli malo neodvisno državo, članico OZN, Egipt. Ugled teh držav v svetu spada že v preteklost. Od njega ni ostalo prav ničesar. Danes se drži teh držav pečat agresije in nimajo prav nobene moralne pravice, da bi soodločale v družbi narodov o katerikoli zadevi.

Vojna v Egiptu je končana. Ko je Izrael dosegel, kar je hotel, zasedbo Sinajskega polotoka in mesta Gaze, je bil pripravljen prenehati sovražnosti. Tudi Egipt je pristal, da ustavi sovražnosti, če tudi Anglija in Francija pristane na to, če se angleške in francoske čete umaknejo z egiptovskega ozemlja in če se izraelske umaknejo na demarkacijsko črto, določeno s sporazumom o premirju med Egiptom in Izraelom. Egipt je postavil še dva pogoja: omejitve dobav orožja deželam na Bližnjem vzhodu in obnovo Sueskega prekopa ter zagotovitev varne in nemotene plovlbe

Anglija in Francija sta se znasli v dokaj nenavadnem položaju. Egipt sta napadli, da bi »obnovovali« nemoteno plovlbo po prekopu, ki da je bila ogrožena zaradi vojne med Izraelom in Egiptom in da bi ločili obe vojskujoč se strani. Egipt in Izrael sta bila za ustavitve ognja, Anglija in Francija, ki sta po njuni izjavah prav zato napadli Egipt (Izraela kajpak ne), da bi se vojna nehala, pa sta še naprej bombardirala nezaščitena egiptovska mesta in končno opustila padalce na Port Said in Port Fuad. Sicer pa je bilo nekaj vse govornije okrog te sedemdnevne vojne skregano s pametno in daleč od tega, da bi svet verjel napadalcem.

Izraelci so ob začetku napada govorili, da je to več kot maščevanje in manj kot vojna, da gre za likvidacijo egiptovskih terorističnih skupin na Sinaju. Angleži in Francozi pa so »hotel« zagotoviti mir in nemoteno plovlbo po prekopu. Zato so — bombardirali prekop, potopili v njem kakih 20 ladij, uničili naprave tako, da pol leta ne bo uporaben.

Pravi nameni so bili čisto drugi. Angleži so se na vsak način hoteli vrniti na Sueski prekop, ker si Egipt ni pustil krni-ti suverenosti. Računali so, da bo zasedba prekopa utrdila njihov položaj na Bližnjem Vzhodu. Franciji je šlo bolj za to, da odstavijo Naserja, da zlomijo arabski nacionalizem, ki jim povzroča toliko preglavic v Severni Afriki, zlasti v Alžiru, kjer se boji nadaljujejo s še večjo srditostjo kljub temu, da so ujeli alžirske voditelje. Izraelci so pa hoteli Gazo in Sinajski polotok.

Načrt je bil skrbno priprav-

ljen in vloge razdeljene. Izraelci naj bi napadli Sinaj in s tem zvalili egiptovsko vojsko v puščavo, medtem pa bi združene anglo-francoske čete v bliškovitem pohodu vkorakale slavnostno v Egipt, zasedle prekop, Naser pa bi padel sam od sebe. Računali niso le z nečim: s pripravljenostjo egiptovskega ljudstva, da brani svojo neodvisnost, in na tako odločen odpor Organizacije združenih nar-

dov nikakor ni bila tako »neučinkovita« kot so napadalcu pričakovali. Svet ni ravnodušno opazoval, kako dve veselih napadatelju malo državo in jo hočeta prisiliti na kolena, da bi ji vsilili svojo voljo. Napadalcu pa so kljub prepovedi OZN nadaljevali vojno, da bi njo in ves svet postavili pred izvršeno dejstvo. OZN ni popustila, obsodila je agresijo, zahtevala takojšnje prenehanje sovražnosti in umik

morate se umakniti nazaj na demarkacijsko črto! Izrael je potem pristal na to — brez pogojev.

Anglija in Francija pa sta postavljali celo pogoje. Tudi oni naj bosta v sklopu policijskih čet OZN. Napadalec je hote, da bi legalizirali njegovo agresijo! Angliji in Franciji naj bo zaupano čiščenje prekopa, sta zahtevali. Toda OZN je vse zahteve napadalec odločno zavrnila. Čete OZN bodo sestavljale enote izključno malih držav, prav tako bo njim zaupano popravilo in čiščenje prekopa.

Toda to jim ni dovolj. Anglija skuša prikazati poraz — kot svojo zmago. »Da so policijske čete na Suez, je naša zaslug.« »Mi smo rešili svet pred veliko nesrečo.« »Sovjetski zvezli smo preprečili zavzetje Bližnjega in Srednjega vzhoda.« »Mi smo prebudili OZN, da sprevidi težka dejstva v tem položaju.« je dejal Eden. Na to zadnje trditve mu je odgovoril liberalni prvak: »To je prav tako kot če bi se vlomilec hvalil, da je z zločinom in nasiljem pristil v policijo, da izboljša svoje metode.« Francija pa se je še bolj »izkazala«. Na XI. zasedanju skuša doseči spremembo statuta OZN, češ da vse države ne morejo imeti v OZN enake veljave. »Kako more glas Francije veljati prav toliko kot glas na primer Saudske Arabije.« pišejo francoski listi in se hudujejo, ker so v OZN v prvi vrsti male države enodušno obsodile agresijo.

Napadalcu se perejo in še nesramni hočejo biti. »Mi smo svoj cilj dosegli.« trdijo v Londonu in Parizu. »Ločili smo Egipt in Izrael ter Egiptu odvzeli možnost, da bi sam upravljal prekop.« Istočasno pa niso zamudili nobene prilike, da bi pozornost svetovne javnosti odvrnili od Egipta na dogodek na Madžarskem. Pri tem se kažejo kot vneti zagovorniki miru, nevmešavanja v notranje zadeve drugih držav itd., za kar nimajo prav nobene moralne pravice.

In bilanca agresije? Se trdnejšo enotnost arabskega sveta. Naser ne le da ni padel, marveč je postal še svetlejši simbol boja za neodvisnost Arabcev in Egiptčanov. Agresorji se morajo umakniti. V Angliji in Franciji razdor ter še hujše gospodarske težave v

Alžiru še srditejši boji. Namesto zmagoslavja vlada v Franciji potrlost in razočaranje, ki ga je Guy Mollet — socialist — usmeril proti komunistom, čes, vi ste krivi vsega. In od tističnih elementov podžgana drhaj je zažgala posopje CK, razdejala škarno partijskega glasila in še vrsto sedežev v državi. Francija ni doživela takih pustolovščin in polomov niti pod buržujskimi vladami. Mollet — socialist — je pripeljal državo do tega in se v svoji politiki naslonil na buržoazijo. Škoda, ki jo je povzročil francoskemu delavskemu gibanju je neprecenljiva... Kako neki se bodo smeli prikazati francoski socialisti v Internacionalni ob angleških laburistih, ki so ves ta čas ostro obsojali imperialistično politiko Edenove vlade, ki so jo francoski socialisti na vso moč podpirali?

V Parizu cvete črna borza. Zmanjkalo je sladkorja, masti, olja, tobaka, bencina. Egiptovska avantura stane Francija 200 milijard frankov, ki jih bo moral plačati francoski delovni človek. Draginja narašča. Delavci stavkajo: rudarji v Sa'nt Etienne, gradbeni delavci v Roche du Yon, rudarji v revirjih Meuse. Generalna konfederacija dela poziva na generalno stavko za boj proti fašizmu, ki je te dni spet nenadoma dvignil glavo. Alžir žari v ognju upora. Vojna v Severni Afriki: je potisnila državo v dolg, ki se piše že z dvanajstim številkam.

Tudi Anglija je bila že sedaj v hudih gospodarskih težavah. Niso še zamrli pozivi vlade sindikatov, naj nikar ne pritiskajo na zviševanje plač. Anglija je izgubila vrsto tržišč, ki jih zaseda ameriški kapital: z ugodnejšimi pogoji in nižjimi cenami. Da bi se izmotal iz težav, so prodali delnice »Trinidad Oil Company« za 170 milijonov dolarjev. Toda to ne bo za dolgo odleglo. Avantura v Egiptu jih stane 50 milijonov funtov. Toda udarec, ki so si ga sami zadali, je še veliko hujši z gospodarskih vidikov. Najvnetejši zagovornik trgovinske izmenjave med Vzhodom in Zahodom je sam sebi presekal pot — Sueski kanal, pot, po kateri bi mogli odložiti krizo. Kanal bo nekaj mesecev zaprt. Naftovodi v Siriji, Libanonu in Saudovi Arabiji so prazni. Pota na Srednji vzhod so zaprti. Če bi se hoteli usmeriti na Zahod bi moral imeti dolarje. Teh pa ni. Industriji že primanjkuje surovin, potrošni bencina so racionirali Amerika pa zapira svoj trg za evropsko blago. Po političnem porazu pribaja še težji — gospodarski.

Topovi na Bližnjem vzhodu so utihnili. Zaključena je prva faza posredovanja Organizacije združenih narodov. Av ji bo uspelo tudi pregnati napadalec in preprečiti, da bi si napadalcu iz tega le ne skovali koristi zase, pa je še vprašanje, na katero bo dala odgovor bližnja prihodnost. Vsekakor pa že danes lahko rečemo, da slavi OZN veliko zmago, da je upravičila zaupanje narodov vanjo in da je dobil kolonializem krepak nauk.

Eden: »Čas je tak, da zahteva akcijo v interesu miru.« (Karikatura M. Ciriča)

nodov. Morda so napadalcu po tihem računali vsaj na nemo podporo ZDA. Toda bil je račun brez krčmarja.

Prve skupine padalcev pri Port Saïdu so Egiptčani uničili. Vstal je ves narod, tudi civilno prebivalstvo je padlo po napadalcih. Po mestu so rasle bari-kade.

Bliskovita vojna je propadla. Kaïrski radio je objavil poslaničco branilcem Port Saïda: »Če ne bi vi tako herojsko in vztrajno branili mesta in ne bi zadali sovražniku tako hudih izgub, ne bi sovražnik nikoli ustavil napada. Junaško ste branili čast dežele, obema velikima oblama ste dali dober nauk, da svobodnega naroda ni moč zaslužjati.«

Napadalcu so zavzeli samo vhod v Sueski prekop. Še pred tremi leti ne bi nihče mogel organizirati takega odpora, ki je presenetil vse, zlasti pa tiste, ki so mislili, da poznajo Egiptčane in Arabce in da jim znajo vladati. Ta boj je navdal ves arabski svet z globokim samozaupanjem ter vero v svojo sposobnost, da ubranijo svojo neodvisnost.

Vrhovni poveljnik združenih napadalec, sir Charles Keightly je takole opravičeval neuspeh agresorske vojske: »V obeh vojskah je vladala dobra moralna in operacije so se učinkovito odvijale. Nekaj škode je bilo zaradi trmoglavih Egiptčanov, ki so se še po ulicah borili.«

Francoski ministrski predsednik Guy Mollet pa opravičuje neuspeh, češ Egiptčani imajo sovjetske tanke in strojnice.

Torej: trmoglavost Egiptčanov, da branijo svojo neodvisnost, in še sovjetski tanki in strojnice. To je bilo preveč, zato so raj — položili orožje; sedmega novembra od dveh zjutraj so utihnili topovi.

Organizacija združenih naro-

vseh tujih čet iz Egipta. Ustanovili so tudi mednarodne sile, ki naj napravijo red na tem delu sveta in preprečijo ponovno prelivanje krvi. Potem ko je OZN sprejela te sklepe in ko je Sovjetska zveza zahtevala od OZN, da se v dvanajstih urah ustavi ogenj, sicer bo sama posegla vmes, je Anglija še isti dan položila orožje. V sam Angliji se je namreč položaj že močno zaostri in se je Edenova vlada že močno majala.

Cim so v Franciji zvedeli za sklep Velike Britanije, so sicer tudi oni položili v Egiptu orožje, toda z velikim nezadovoljstvom. Izrael se je sprva upiral in Ben Gurion je izjavljal, da sporazumi iz leta 1949 ne veljajo več, prav tako ni več govora o dosedanji demarkacijski črti z Egiptom. »Ne bomo dovolili, da bi mednarodne sile zasedle ozemlje, kjer so zdaj Izraelci, in pristavil je še, da »Izrael ni napadel Egipta, ker Sinaj ni egiptovsko ozemlje«. Angleški delegat je v OZN ostro napadel Izrael, češ napadalcu ste vi in

Izrael — prvi, ki je sprožil plaz na Bližnjem vzhodu

ZAKAJ JE ODPSTOPILO SINDIKALNO VODSTVO NA POLJSKEM?

Izgubljeno zaupanje

V četrtek, 25. oktobra je bila v Varšavi državna konferenca poljske sindikalne zveze. Udeležili so se člani plenuma Centralnega sveta Zveze sindikatov, predstavniki glavnih odborov in vojvodskih svetov Zveze sindikatov, kakor tudi varšavskih okrožnih odborov ter predstavniki sindikalnih organizacij iz nekaterih večjih podjetij v Varšavi. Posvetovanje so sklicali, da bi proučili nalogo sindikatov po VIII. plenumu Centralnega komiteja Poljske združene delavske partije.

Še preden so prešli na dnevni red, je predsednik Poljske sindikalne zveze Kłosiewicz obvestil zborovalce, da se je ta dan se-

iz tovarn, vasil, univerz, šol in različnih ustanov, ni bilo pismem sindikalnih organizacij. »Z boleščjo govorim o tem danes, toda tega dejstva ne moremo prezreti. Ko smo za časa plenuma obiskovali varšavska podjetja, so nas delavci spraševali: Kje so sindikalni voditelji? Zakaj ni niti en tovariš iz Centralnega sveta sindikatov, iz uprav vojvodskih sindikalnih organizacij in iz oblastnih odborov prišel k nam, da bi nam povedal, če so tudi oni z nami?»

Delavci imajo pravico zahtevati od svojih predstavnikov, ki zastopajo njihove interese, da so v teh dneh boja skupno z njimi.

Zadnjih nekaj dni — to moramo odkrito priznati — je resno omajano zaupanje v te organe in te sindikalne voditelje, ki so se obnašali, kot da se na Poljskem ni nič zgodilo. Razgovori z odborniki in delavci so pokazali sum o tem, če so ta sindikalna vodstva in ti voditelji sposobni

spremeniti dejavnost sindikatov tako, da bi tudi oni prispevali svoj delež v procesu demokratizacije in da bi na pravičen način predstavljali ter branili delavske interese.

Aktivisti in delavci mnogih podjetij menijo, da je treba čimprej sklicati plenarni sestanek Centralnega sveta sindikatov, ki naj bi analiziral vzroke, zaradi katerih organi sindikalnih zvez niso bili skupaj z delavskim razredom v podjetjih takrat, ko je zasedal plenum CK. Odgovor bi morali dati na vprašanje, zakaj je Centralni svet sindikatov okleval pri nudenju pomoči osebju podjetij, ki so sestavljali načrte za svojo samostojnost in odločali, kaj je treba napraviti, da bi se povrnilo zaupanje množic.

V članku je izražena še zahteva po čimprejšnjem sklicanju sindikalnega kongresa, ki naj vrne sindikatom borbeno sposobnost in povrne zaupanje vsega delavskega razreda v svoje sindikate.

POSLEDICE ANGLO-FRANCOSKE AGRESIJE

Fašisti dvigajo glave

Manifestacije »solidarnosti« nekaterih Parižanov z madžarskim ljudstvom so se končale s požigom poslopja Centralnega komiteja KP Francije, demonstracije so razbili tudi poslopje »Humaniteja«. V bolnišnici je v preteklih dneh podlegel ranam kolporter »Humaniteja«. Pretepli so ga nepadalni odredi fašistične organizacije »Aktion Francaise«. To je tretja žrtev tega napada, s katerim so hoteli odvrniti pozornost javnega mnenja od neuspeha anglo-francoske agresije na Egipt, hkrati pa so skušali podžgati protikomunistično in protisovjetsko razpoloženje, ki so ga izzvali nedavni dogodki na Madžarskem.

Kot odgovor na to nasilje so začeli delavci stavkati. V rudarskem bazenu Saint Etienne je stavkalo okoli 5.000 delavcev. Delavci mnogih drugih tovarn so z ustavitvijo dela ali pa s protestnim zborovanjem izpričali ogorčenje zaradi napada na sedež Komunistične partije Francije.

Tudi na Dunaju so napadli sedež Komunistične partije Avstrije in skušali razdejati sedež sovjetske trgovinske misije.

Indijska delegacija v Jugoslaviji

V Jugoslavijo je dopotovala indijska delegacija, ki jo vodi pomočnik ministra za delo Višnu Sahar, da bi proučila uspeh delavskega upravljanja pri nas. Ob svojem prihodu v Jugoslavijo je obiskala Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije, kjer jo je sprejel podpredsednik Centralnega sveta tovariš Ivan Božičević.

V ponedeljek se je začelo v New Yorku XI. redno zasedanje Generalne skupščine organizacije združenih narodov. Dnevni red je zelo obširen in predvidevajo, da bo trajalo zasedanje najmanj tri mesece. Med najvažnejša vprašanja, o katerih bodo razpravljali, sodijo Egipt, Suez, Alžir in Madžarska, torej kar tri taka vprašanja, ki kažejo kolonialistično politiko Anglije in

XI. REDNO ZASEDANJE

GENERALNE SKUPŠČINE OZN

Francije. Ves dnevni red pa obsega 70 točk.

V začetku zasedanja šteje OZN 76 članov. V članstvo so sprejeli še Sudan, Maroko in Tunis. Če bodo sprejeli še Japonsko, bo ta mednarodna organizacija štela 80 članov in bo postala zares univerzalna. Vprašanje sprejema LR Kitajske je še vedno odprto.

Ta svetovna organizacija je prešla ob anglo-francoski agresiji

na Egipt hudo preizkušnjo. Prestala jo je častno. Ob taki priliki se je bivša Zveza narodov razsula, OZN pa je postala močnejša in narodi sveta gledajo z upanjem vanjo. Poskus vlad Velike Britanije in Francije, da bi ohranili to najmočnejše orožje človeštva v boju za mir, je ključno propadel. Ideja miru in mirnega sožitja med narodi doživlja te dni svoj preporod.

Prvi sekretar CK Poljske združene delavske partije Władysław Gomułka

stalo predsedstvo Zveze sindikatov in sklenilo dati ostavko na svoje funkcije. »Głos Pracy« piše, da je bil razlog za odstop v tem, da se je zadnje čase močno manifestiralo nezaupanje v sindikalno vodstvo. Zlasti je to prišlo do izraza na sestanku varšavskega aktiva, ki je bil dan prej. Prav tako pa je tudi dosti glasov od drugod, ki potrjujejo, da je podobno razpoloženje tudi v delavskem razredu.

Zakaj so poljski delavci nerazpoloženi do svojega sindikalnega vodstva? Odgovor na to vprašanje bi morda lahko dobili iz članka, ki ga je objavilo glasilo sindikatov dva dni prej, z naslovom »Vprašanje zaupanja«. V članku je zapisano med drugim tudi tole: »Med pismi in resolucijami, ki so jih iz vse dežele pošiljali VIII. plenumu CK PZDP,

Budimpešta v prvih dneh revolucije. Mladina ruši Stalinov spomenik — simbol težkih časov in birokratizma.

ČESKOSLOVAŠKA ZUNANJA TRGOVINA V LUČI DRUGE RAZSTAVE STROJEGRADNJE V BRNU

Na nova tržišča

Sedaj, ko prebiram gradivo z druge razstave českoslovaške industrije v Brnu, ki so ga prireditelji prav radi delili obiskovalcem, in zapiske o razgovorih s posamezniki, sem vse bolj prepričan, da je imela razstava dvojen enakovreden pomen.

Prireditelji so sicer zatrjevali, da je bil glavni namen letošnje razstave strojegradnje pokazati tako domačinom kot tudi tujcem stalno rast njihove težke in lahke industrije ter uvajanje novih tehničnih pridobitev. Poleg tega, nedvomno važnega in resničnega razloga pa je bil drugi nič manj očit, in sicer za nteresirati tujino za proizvode českoslovaške industrije in si s tem pridobiti nova tržišča v vseh delih sveta. Českoslovaška industrija je bila pred vojno po obsegu svoje zunanje trgovine na sedmem mestu med svetovnimi izvozniki. Kot je videti, se hoče sedaj Českoslovaška znova uvrstiti vsaj na to, če ne še na višje mesto in zato si tako intenzivno prizadeva izvoziti čimveč proizvodov v najrazličnejše države.

O razvoju v tej smeri lahko človek sklepa iz številnih vabil za obisk razstave, ki so jih prireditelji poslali v vse dele sveta, tako predstavnikom tiska kot tudi poslovnim krogom in tudi iz skrbnega zapisovanja vseh uspehov, ki so jih zadnja leta dosegli na področju trgovanja s »kapitalističnimi« državami. Po uradnih podatkih o českoslovaškem izvozu in uvozu odpade 70% zunanje trgo-

vine na Sovjetsko zvezo in države socialistične demokracije. V kapitalistične države pa izvažata ostalih 30% svoje proizvodnje. Če bi bil ta odnos normalen in ekonomsko zaželen, potem najbrž res ne bi tako pazljivo zapisali vsak uspeh, ki so ga dosegli na »kapitalističnem« trgu v najrazličnejših razstavnih katalogih in drugih publikacijah.

Glavni razlogi za čim živahnejše trgovanje s tujino so nedvomno tile: moč in nadaljnja rast industrije, pomanjkanje surovin in razmeroma majhen domač trg. Pri presoji, kako se je českoslovaško gospodarstvo razvijalo, je namreč treba upoštevati, da se je gospodarstvo te države med vojno utrjevalo, ni utrpelo izgub kot drugod. Ze med vojno, posebno pa po njej so zlasti močno razvili težko industrijo, medtem ko je razvoj lahke industrije namerno zaostal. Ze pred vojno je bila Českoslovaška znana glede izdelovanja raznih specialnih naprav za industrijo. To smer pa je po vojni še pospešila, saj je na primer samo na razstavi razstavila skoraj 300 tehničnih novitet. Industrija se je v zadnjih letih znatno okrepila. Lani je celotna industrija sodelovala pri ustvarjenju družbenega proizvoda s 70%, medtem ko je leta 1937. sodelovala pri ustvarjanju družbenega proizvoda samo s 57 odstotki. Na ta način se je českoslovaška republika razvila v močno industrijsko državo. Pri proizvodnji koksa na prebivalca je na drugem mestu v svetu, v proizvodnji valjanega materiala in surovega jekla na šestem mestu in proizvodnji surovega železa na sedmem mestu v svetu itd. V svetovnem merilu pa zaostaja v proizvodnji sintetičnega gumijsa, sintetičnih vlaken in plastičnega materiala. Toda ob hitri rasti

kemične industrije se tudi proizvodnja teh materialov vse bolj veča.

Ta razmeroma majhna država po površini in prebivalcih (po površini obsega 127.000 kvadratnih kilometrov in ima 13 milijonov prebivalcev) je dosegla torej v industrijski graditvi pomemben vzpon, ki jo silijo, da si išče nova tržišča ne samo na Vzhodu, temveč tudi na Zahodu, na azijski in ameriški celini.

Posebno zadnji dve leti trguje Českoslovaška s številnimi kapitalističnimi državami. Trgovinske sporazume je sklenila z 31 državami. Z njimi je povečala blagovno zamenjavo lani za 37% v primerjavi z letom 1954, v istem razdobju pa je blagovna zamenjava z vzhodnimi državami porasla samo za 7,7%. Lani so prodali v tujino za 2,25 milijarde dolarjev, kar je tudi najvišji vzpon po vojni. Največ proizvodov izvažajo v Anglijo (za okoli 50 milijonov dolarjev), na naslednjem mestu so Zahodna Nemčija, Turčija in Švica itd. Českoslovaška industrija je dobavila Zahodni Evropi 17% blaga, v druge države pa ga je prodala preostalih 13%. V tujino izvažajo najraznovrstnejše stroje in industrijske naprave, od opreme za tovarna sladkorja, škroba do raznih strojev za grafično industrijo in druge gospodarske panoge.

Vse živahneše trgovanje s tujino pa lahko človek opazi tudi v trgovinah s specifičnim blagom. V izložbenih oknih lahko na primer vidiš konzerve iz vseh delov sveta, kot iz nordijskih držav, Kitajske, Sovjetske zveze, Francije itd. Nova preusmeritev českoslovaške zunanje trgovine in osvajanje novih tržišč je in bo nedvomno olajšala rešitev raznih ekonomskih vprašanj in ugodno vplivala na dvig življenjske ravni.

P. D.